

Seçime Doğru

EKONOMİK DEĞERLENDİRME RAPORU

Sekiz Yıllık Cari Açığa Dayalı Saadet Zinciri

Yz strateji
Şubat 2011

BAŞLIKLAR

GİRİŞ.....	3
Türkiye’de Ekonominin Değişmeyen Statükosu	3
Statüko Fakirden Zengine Nasıl Kaynak Aktarır?	4
DÜNYA EKONOMİK KRİZİNİ NASIL ANLAMALIYIZ?	7
Dünya Krizi Nasıl Tanımladı ve Ne Yaptı?	7
Krizin Gelişimi	9
Kriz Uygulanan Tedaviler	12
Bize Göre Krizin Nedeni.....	15
Krizin Çözümü.....	15
Krizin Muhtemel Çıktıları.....	17
Kriz “Ne Zaman” Sona Erecek?	18
Nasıl Tedbir Alınmalıdır?	19
I. KUTU : Çin, ABD’yi nasıl soydu? ABD nasıl karşılık verdi?.....	20
TÜRKİYE EKONOMİSİ SON 8 YILDA NASIL YÖNETİLDİ?.....	22
Kralın Elbisesi : Büyüme	22
Aynada İstenmeyen Görüntü: İşsizlik.....	23
Başarılı Rakamların Sırrı: Enflasyon, Faiz, Bütçe	24
Kırk Katırdan Kırk Satıra: Borçlanma	26
İstenilmeyenleri Kapatın Halı : Cari Açık.....	26
II. KUTU: Cari Açığın Mekanizması	27
2009 Krizi Ak Parti Tarafından Nasıl Yönetildi?.....	28
Kriz Nasıl Yönetilmeliydi?	30
Eksilerimiz.....	30
Artılarımız	31
2009 Krizinde Neler Yapılmalıydı?	32
NASIL BİR EKONOMİ POLİTİKA İZLENMELİ?.....	36
Mikro Hedef: İstihdam Yaratmak.....	36
İstihdam Odaklı Maliye Politikası Nasıl Kurgulanacak?	37
Maliye Politikası İle Kaliteli Tasarruf Nasıl Artırılacak?	37
Maliye Politikası İle Girişimci Nasıl Desteklenecek?	41
III-KUTU : Maliye Politikası.....	43
İstihdamın Dolaylı Desteklenmesi.....	44
IV.KUTU: Ülkeyi Soydurmanın Göstergesi: Reel Kur Endeksi.....	46
V.KUTU :Para Politikası.....	48
Makro Hedef : Tarım ve Enerji’de Kendine Yeterlilik.....	49
VI.KUTU-Merkez Bankası Ne yapmak İstiyor?	50

Çalışmanın Yöntemi

Çalışmada merkez olarak istihdam alınmıştır. Bir ekonomi politikasının açık ya da gizli hedefi, istihdam imkânlarını artırmaktır. Ekonomiler istihdam için vardır. Bütün ekonomik birimler ve rakamların ana amacı insan mutluluğudur. İnsan mutluluğunun ise gerek şartı istihdamdır. Şayet bir ekonomide istihdam oranları dışında başka oran ve kavramlar ön plandaysa orada cambaza bak oyunundan başka bir şey yoktur. Bir ülkede borsa, faiz, kur gibi değerler ön plandaysa orada istihdam değil, zenginlerin nasıl para kazandıkları gündemdedir. Yapılanlar bir aldatmacadır.

Çalışmamız dört ana başlıktan oluşacaktır. Birinci bölüm giriş mahiyetinde olacak ve ülkemizde ekonominin ana karakteri ortaya konacak ve bunun neticesinde fakirlerden nasıl zenginlere kaynak aktarıldığının mekanizması anlatılacaktır. İkinci başlık, dünya ekonomisindeki gelişmeleri kapsamaktadır. Üçüncü başlıkta, Ak Parti döneminde izlenen ekonomi politika ele alınacaktır. Dördüncü başlıkta ise, ülkemiz ve dünya ekonomisinde veri şartları altında ülkemizde gelecek için izlenecek ekonomi politikası hakkında öneriler ortaya konulacaktır.

GİRİŞ

Türkiye’de Ekonominin Değişmeyen Statükosu

1950’den itibaren ülkemiz ekonomi politikasının mekanizması, kaynakları fakirden alıp zengine aktarmak şeklinde kurgulanmıştır. 1950’den bu yana geçen 60 yıllık sürede politikacılarımızın söylemi, bu statükoyu değiştirmek yönünde olmuş ancak eylemleri mevcut durumu meşrulaştırmak ve daha da güçlendirmekten bir adım öteye gidememiştir. Var olan bu durumun söylemde en çok eleştirilmesi eylemde ise en çok uygulanması Ak Parti dönemi olmuştur.

Bu mekanizmanın halk tarafından geç fark etmesi için ülkemizde değerler üzerinden politika yapılması esas haline getirilmiştir. Bu nedenle, halkta yaygın olan değerleri istismarda beceri sahibi partiler iktidara gelmiştir. Geç de olsa halk bu mekanizmanın farkına varıp, söylemde kendinden yana eylemde ise mekanizmayı yürüten partileri fark ettiğinde ise ülkemizde, ihtilal, terör ve parti kapatma davaları gündeme oturmuştur. 1960 askeri müdahalesi 1950’de başlayan 1958’de iflas eden Menderes ekonomi politikasını halktan gizlemek için yapılmıştır. 1958 moratoryumu mekanizmanın iflası idi. 1960 olayları iflası halkın üzerine yıkmak için bahane hazırladı. Menderes ve arkadaşlarının yargılanmasında bilerek yapılan hukuksuzluklar ise bu hadisenin bu tarihten sonra da ekonomik mekanizmanın üstünün örtülmesi için hazırda bekleyen bir senaryo olarak her zaman işe yaramasını sağlayacaktır. 1972 muhtırası ve 1980 darbeleri de ekonomik mekanizmanın iflaslarını halka ödetmek için yapılmıştır.

Türk halkı, 1950’da kurgulanan ekonomi mekanizması ile soyulduğunun ilk farkına vardığı dönem Özal hükümetlerinde olmuştur. ANAP,1983 seçimlerinde % 45 oy alırken, 1987 seçimlerinde % 36 oy almıştır. Ancak seçim kanununda yaptığı bir değişiklikle 1983’te 211 vekil çıkarırken 1987’de 292 vekil çıkarmıştır.1989 yerel seçimlerinde ise %21 oy almıştır.

Halk, ilk defa söylemi ile eylemi birbirini tutmayan bir partiyi kendi elleri ile cezalandırmıştır. Özal, 1989 Cumhurbaşkanlığına kendini zor atmış, 1993’te de Hakkın rahmetine kavuşarak efsaneleşmiştir. Özal’ın geniş halk kitlelerini fakirleştiren politikasının bedelini Mesut Yılmaz ödemiştir. Söylemde halktan olan ama eylemde halkı fakirleştiren mekanizmanın en iyi uygulayıcılarından olan Demirel ise, Menderes gibi trajik ve Özal normal yoldan rahmete kavuşmadan siyasi sahneden çekilemediği için bu gün Ak Partinin temsil ettiği siyasi kitleler tarafından günah keçisi yapılmıştır. Demirel’in söylem eylem farklılaşmasının bedelini Tansu Çiller ödemiştir.

Türk halkı, söylemde kendinden yana eylemde ise kendini fakirleştiren siyasi geleneğin son temsilcisi Ak partinin ekonomi politikalarının farkın 2007’de varmıştır. 2007’nin başından itibaren hızla oy kaybeden Ak partiyi kurtarmak içi önce kapatılacak diye söylem yayılmış, 2007 seçimlerini bu şekilde alması sağlandıktan sonra, 2008 yılı martında kapatma davası açılmıştır. Davanın amacı 2007’de hızla düşen, 2008’de hiç büyümeyen ve 2009’da da %-4,7 küçülen ekonomideki kötü gidişin üstünü kapatmaktır. Mevcut ekonomik statükonun halk tarafından farkına varılmaması için kapatma davaları, başörtüsü, demokratik açılım, Ergenekon olayları

gibi onlarca olay halkın gündemine boca edilerek ekonomideki sömürünün üstü kapatılmıştır.

Uluslararası ekonomik ortamın da fırsat vermesi ile söylemde halktan yana ancak eylemde halkı fakirleştiren Ak parti iktidarının önümüzdeki dönem de devam edeceği gözükmemektedir. Ak partinin bu dönemde en büyük destekçisi cari açık olacaktır. Cari açık ise 2011 yılının ortasından itibaren ülkeyi tekrar büyüyememe kısır döngüsüne sokacaktır. Ancak, bu defa 2001 krizinde olduğu gibi kurların, faizlerin ve enflasyonun fırlaması şeklinde değil, 2009'da olduğu gibi işsizlik ve büyüme kaybı şeklinde kendini gösterecektir. Daha önceleri elindeki serveti kur artması, faizlerin yükselmesi ve enflasyonun artması ile nispi olarak kaybeden halkımız, bu defa işsizlikle mutlak anlamda kaybedecektir. Ak partiye kadar ekonomimizde kur, faiz ve enflasyon artması gibi kalp krizi şeklinde gözükken krizler, artık şeker hastasının krizleri gibi olacaktır. İnsilün(cari açık) bulamayan ekonomi şeker komasına girecektir. Bu da hızla kilo kaybı ve hayati organların (ekonomideki imalat sanayi-KOBİ) işlev yapamaması ile karşı karşıya kalınmasına sebep olacaktır

Statüko Fakirden Zengine Nasıl Kaynak Aktarır?

Ülkemiz maliye politikası ve onun yardımcısı para politikasını beş şekilde fakirlerden zenginlere kaynak aktarır:

1 Enflasyon

Enflasyon, fiyatların genel seviyesindeki artıştır. Bir toplumda en vicdansız soygun şekli enflasyondur. Fakirlere en kalıcı ve fakat fark ettirmeden servet ve gelirlerini zenginlere aktarma yollarından biridir enflasyon. Enflasyonun bir numaralı nedeni hükümetlerdir. Enflasyon, hükümetlerin uygulandığı maliye politikasının neticesinde, para politikasının aracı haline gelir. İyi kurgulanmayan ve yönetilemeyen maliye politikası, bütçede açık yaratır. Hükümetler, bu açığı zenginden vergi almak yerine merkez bankasına finanse ettirdikleri anda enflasyon doğar. Enflasyondaki amaç, zam yapmadan fiyat artışı yolu ile halkın alım gücünü düşürmektir. Örneğin 100 TL'ye alınan bir ürünün üzerinde KDV %10 olsun. Son tüketici olan halk bu ürünü 110.-TL'ye alır. Devlete 10 TL vergi gider. Enflasyon ile bu ürünün fiyatı 150 TL'ye çıktığında devletin bu üründen alacağı KDV 15.-TL'ye çıkar. Böylece devlet 5.-TL fazla gelir elde eder. Aynı vergileme KOBİ'lerde de olur. Satış fiyatı enflasyonla artan KOBİ'lerin geliri artar ve devlet kurumlar vergisi olarak daha fazla vergi alır. Diğer taraftan devlet, enflasyonla parasal borçlarının da reel değerini düşürür.

Enflasyondan karlı çıkan stokçular, ellerinde malı olanlar, fiyat artışlarını maliyetlerine yansıtmama becerisi olanlar olur. Bu, hiçbir zaman, emeğinden başka satacak bir şeyi olmayan geniş kitlelerin lehine olmaz. Enflasyon, devleti yönetenlerle zenginlerin halkı soyma araçlarından biridir.

2 Yüksek Faiz

Enflasyonla halkı soyan hükümetler ve onu işbirlikçisi zenginler, enflasyonla artan devlet gelirlerini ceplerine indirmek için, açık veren bütçenin gelirlerini vergilerle artırmak yerine zenginlerden borç almayı yeğlerler. Ancak alınacak borcun enflasyonist ortamda değer kaybetmemesi için yüksek faiz talep ederler. Böylece faizler yükselir. Yükselen faizler zenginlere gelir olurken, bu faizlerle iş yapmaya çalışan KOBİ'lerin maliyetleri artar, devletin de gelire ihtiyacı artar. KOBİ'ler mecburen işçi ücretlerini düşürürler, devlette mecburen enflasyonist ortamı daha da körüklerken doğrudan vergilerden (zenginden alınan) ziyade dolaylı vergileri (KDV;ÖTV,harçlar) artırır.

Yüksek faizler, zenginlere kamunun kaynağını aktardığı gibi, KOBİ'lerin sermaye ihtiyaçlarından dolayı karlılıklarının da bankalar akmasına neden olur. Her durumda yüksek faizin bedelini çalışan kesim öder.

3 Dolaylı Vergiler

Maliye politikası, doğrudan vergi gelirleri üzerine inşa edilmişse anlam taşır. Şayet bir kamu bütçesi dolaylı vergilerle finanse ediliyorsa, orada fakirlerden zenginlere kaynak transferi var demektir. Kötü kurgulanan ve uygulanan maliye politikası sonucunda bütçe açıkları oluşmakta, bu açık önce merkez bankası kaynaklarından finanse edilmekte bu enflasyon yaratmaktadır. Enflasyonla toplanan kaynaklar, bütçe için borç alınarak, zenginlere yüksek faizle transfer edilmektedir. Enflasyon borç ve yüksek faiz sarmalına giren bütçenin gelirlerinin artırılması gerekecektir. Bunun için yapılması gereken maliye politikasını yeniden kurgulamaktır. Ancak zenginler ve hükümetler bunun yerine dolaylı vergileri artırmayı tercih ederler. Artırılan dolaylı vergilerin geniş halk kitlelerinin en hayati tüketim maddeleri olmalıdır ki gelir elde edilebilsin. Bunun için başta enerji, gıda, haberleşme, sağlık, eğitim gibi alanlardaki zorunlu tüketimler sanki servet artırımı harcaması gibi düşünülerek ÖTV konulur. OECD ülkelerinde ortalama doğrudan verginin GSYİH'ya oranı %13,2 iken ülkemizde %5,7'dir. Dolaylı vergilerde ise OECD ülkeleri ortalaması ile başa baş (%10 civarı) noktasındayız.

Dolaylı vergiler alt gelir gruplarına uygulanan en ölçülebilir zulümlerdendir. Gelir dağılımını en çok bozan maliye politikasıdır. Zenginin tükettiği benzinle fakirin tükettiği benzin aynı fiyata satılmaktadır. Zenginin geliri 100 iken, fakirinki 10. İkisi de benzine 1 lira vermekte. Birinin gelirinin % 10'na tekabül etmekte diğersinin %1'ne. Fakir, dolaylı vergileri hiçbir şekilde yansıtamazken zengin dolaylı vergileri şirketi vb gibi imkânlarla gider yaparak vergiyi doğrudan ödeyeceği vergiden düşebilmektedir.

Dolaylı vergiler, fakirden zengine kaynak aktarmanın yoludur.

4 Cari Açık

Cari açık, fakirden alınıp zengine aktarılan kaynaklara yabancıları da ortak etmenin adıdır. Hükümetler bilinçli olarak kötü kurguladıkları ve yönettikleri maliye politikalarını merkez bankasına finanse ettirdiklerinde enflasyon doğuyor. Bütçeyi

zenginlerden borçlanarak finanse ettirdiklerinde yüksek faiz başlıyor. Yüksek faizi ödemek için dolaylı vergileri artırmak zorunda. Bütün bunların karşısında yeni bir soygun yöntemi bulmak ve halkın da aklını karıştırmak için cari açığa başvuruluyor. Cari açık, hükümetlerin halklarını soyulmasına iç zenginlerin yanına dış zenginleri de katmak istediklerinde meydana gelir.

Mekanizma şöyle çalışır: Bütçe açıkları veren hükümet borçlanma ile bu açığı kapatmak istediğinde yabancılardan da dolaylı ya da doğrudan borç almak için önce kambiyo rejimini değiştirir.(Özal Değiştirdi). Parayı konvertibil hale getirir. Yani ülkeye her türden yabancı para rahatlıkla girebilir ve rahatlıkla çıkabilir. Bunun manası her tür paranın ülkede dolaşıma girmesidir. Bu aynı zamanda TL'nin de başka ülkelerde dolaşması demektir. Ancak ne hikmetse TL diğer ülkelerde dolaşamaz. Böylece yabancı paralar kamu borçlanmaları için ülkemize gelirler. Artık Merkez bankası doğrudan hazineyi finanse etmeyecektir. Merkez Bankası bağımsızlaşmıştır! Gururla bu söylenir. Hâlbuki bu ülkeyi soyanların sayısını artırmaktan başka işe yaramaz. Yabancılar, doğrudan ya da Türk bankaları üzerinden ülkemize gelirler. Banklarımız gelen bu dövizleri alıp merkez bankasına götürürler. Merkez bankası bunları dış kaynaklar olarak kabul ederek TL'ye döner. TL'ye dönen kaynaklar hazine kağıtlarına yatar. Hazine aldığı bu kaynakları ödemedede kullanır. Enflasyon olmamasının bir tek şartı vardır. Gelen paraların tekrar dövize dönerek yurt dışına çıkmasıdır. Bu arada ülkeye giren döviz arttığı için dövizin fiyatı düşer. Düşen döviz fiyatları yabancı malların fiyatlarını düşürür. Düşen fiyatlar ithalatı artırır. Böylece giren döviz tekrar ithal mala gider. Ve enflasyon olmaz. Cari açık patlar. Patlayan cari açık ülkede imalatı üretimi anlamsız hale getirir. Ülkede işsizlik artar. Merkez bankası döviz karşılığı bol para yaratmakta, yaratılan para, cari açıkla ülke dışına kaçmakta, döviz düştüğü için mal fiyatları düşmekte, merkez bankası para yarattığı için faiz düşmektedir. Düşen faizler tüketimi artırmakta, artan tüketim vergileri artırmakta ve tüketime dayalı büyüme olmaktadır. Bütün bunlar, hükümeti gururlandırmaktadır. Kötü giden tek bir şey vardır: Ülkenin borcu artmakta ve istihdam imkanları geri dönmeyecek şekilde kaybedilmektedir.

Cari açık, geniş halk kitlelerinin istihdam kabiliyetini geri dönülmeyecek şekilde yok etmektedir. Cari açık ne kadar artarsa, geleneğimizde olan sadakaya ihtiyaç da o kadar artacaktır.

5 Fakirleşmede Rant Mekanizması

Rant, yöneticilerimizin işlerini iyi yapamamasından dolayı fakirden zengine kaynak aktarım mekanizmasıdır. Bu, özellikle, sağlıkta, eğitimde ve şehirlerimizde konutta kendini göstermektedir. Barınma, sağlık ve eğitim hakkı insanın en temel hakları. Hükümetler izledikleri politikalarla bu üç alanda fakirlerden zenginlere gelir transferi yapmaktadırlar. Ülkemiz gibi toprak zengini bir ülkede arsa sahiplerine % 50'ye varan oranda, üzerine yapılacak konuttan pay vermek insana yapılan zulümlerden biridir. TOKİ gibi kurumlarımızın bunu güya zenginden alıp fakire verdiklerini söylemeleri ise âlemi aptal yerine koymaktan başka bir şey değildir. Şehirleşmede özellikle zenginlere ve iktidar sahiplerine imar oyunları ile 10 liralık arsaları değerlerinin 100 liraya çıkarılması çok yaygındır. Bu oyunlarla rant yaptırmak bu rantları birisinin ödemesi demektir. Nitekim bunları yatırım için değil, ihtiyaç için

konut almak zorunda olan geniş halk kitleleri ödemektedir. Şehirleşme ülkenin ihtiyaçlarına göre değil, zenginlerin ihtiyaçlarına göre planlandığı için rant yaratılmakta ve garip gurabanın barınma ihtiyacı için büyük bedeller ödemesi sağlanmaktadır.

Ülkemizde diğer bir rant alanı da eğitimidir. Fakirlerin içinde buldukları durumdan kurtulmaları için en kolay ve kalıcı yol eğitimidir. Ancak üniversitelere gitmek için lise eğitimi almak yetmemektedir. Çünkü kapasite rant yaratacak şekilde dar tutulmaktadır. Mutlaka dershanelere yüklü miktarda para ödemek gerekmektedir. Fakir fukaranın çoğu bu parayı ödeyemediği için kalıcı şekilde eğitim alamamakta, alsa bile okulu bitirdiğinde sermayesiz kalmaktadır. Hem milli eğitimi finanse etmek için yüklü miktarda dolaylı vergi ödeyecek hem de dershanelere para ödeyecek.

Sağlık diğer bir rant alanıdır. Ülkede yeterince doktoru yetiştirilmemesi, tıbbi makine ve sarf malzemelerinde yurt dışına bağımlılık bu hizmetin maliyetlerini artırmakta, koruyucu sağlık hizmetleri alınmasını imkânsız hale getirmektedir. Ve fakir, en tabii haklarına ya ulaşamamakta ya da çok büyük maliyetlerle ulaşarak zenginlere kaynak aktarmaktadır.

DÜNYA EKONOMİK KRİZİNİ NASIL ANLAMALIYIZ?

Dünya Krizi Nasıl Tanımlandı ve Ne Yaptı?

Krizin Teknik Tanımı

Mali kriz, arz ve talepte oluşan dengesizliğin sonucunda, likiditesi düşük olan servet unsurlarından (yatırım araçlarından), likiditesi sonsuz olan nakde dönme eylemidir. Krizin şiddetini ve derinliğini elden çıkarılmak istenen servet unsurlarının (tahvil, hisse senedi, altın, gayrimenkul, döviz, vadeli mevduat) çeşitliliği ve hızı belirler. Şayet insanlar panik halinde servet unsurlarını satmak ve sonsuz likid olan paraya dönmek isterlerse, servet unsurlarının değeri hızla düşerken; dönmek, elde tutmak istedikleri nakdin de değeri hızla yükselirken getirisi (faizi) hızla düşer.

Krizin Fiili Tanımı

ABD'de toplam 12 trilyon doları bulan konut kredilerinde %10'a karşılık gelen 1,2 trilyon dolarlık kısmının ödenmeme riski taşıması üzerine türev ürünlerde başlayan panik atakla yatırımcıların ellerindeki servet unsurlarını hızla satarak nakde dönmek istemeleri krizin fiili durumudur. Türev ürün, yapılan birinci el bir işlemin başka birinci el işlemlerle birleştirilerek **varlığa dayalı menkul kıymet (VDMK)** haline getirilerek tekrar piyasalarda satılmasıdır. Örneğin ABD'de özellikle yatırım bankaları konut kredisi verdiklerinde, müşteriden alacaklarını diğer alacakları (kredi kartları, tüketici kredileri vb) karıştırarak VDMK şekline dönüştürmektedir. Böylece alacaklar şirket bilançolarından çıkarak menkul kıymet haline dönüşmektedir. Bu yeni ürün,

birinci el işlemlere (konutun satılması) değil, bunlara dayalı bir ürün olduğu için türev ürün denmektedir.

Krizi Doğuran Ortam

1929 yılında başlayan büyük ekonomi bunalımı iktisat ilminin odak noktasını değiştirmiştir. O güne kadar üretim odaklı ola iktisat bilimi 1929 bunalımından çıkmak için istikrarlı talep (tüketim) artışı teşhisini koymuştur. Gerçekte o gün de sorulması gereken doğru soru, insanların niçin istikrarlı tüketim yapamadıklarıydı. Bunun üzerine talebi istikrarlı hale getirmek için özellikle II. Dünya savaşından sonra birtakım uluslararası kurumlar ihdas edilmiştir. Kriz doğmaması için de iktisadi uygulamaların şeffaf ve dünya çapında standart olması için çalışmalar başlatılmıştır. Bu süre zarfında İMF, Dünya Bankası, doların altına, diğer dünya paralarının da dolara nesnel ölçülerle bağlanması için sistem kurulmuştur.

Keynes'in öncülüğünde oluşturulan **talep / tüketim odaklı iktisat politikası** (TOİP) neticesinde ülkeler iç ekonomik düzenlemeler de yapmıştır. İşsizlik sigortası, emeklilik, eğitim, sağlık, çalışma hakları geliştirilerek refahın alt kesimlere yaygınlaştırılması ve bu şekilde de ekonomideki geçici dalgalanmaların talepte dengesizlik yaratmasının önüne geçilmiştir.

Gelişmiş ülkelerin, özellikle G7, katma değeri yüksek sanayi ürünlerine yatırım yapmaları bu ülkede refahın hızla artmasını sağlamıştır. Bu süre zarfında gelişmemiş ülkelerde hammaddelerin ucuz olmaları, sanayileşmek için gelişmiş ülkelerden yüksek katma değerli ürünler almak zorunda olmaları, sanayileşmiş ülkelerin uluslararası ticaretten de karlı çıkmalarına neden olmuştur.

Diğer taraftan gelişmiş ülke paralarının rezerv para olması, sermaye ve para piyasalarının gelişmiş olmaları bu ülkelere parasal işlemlerden dolayı da birçok kazanım sağlamaktaydı. Ancak her durumda gelişmiş ülkelerin en büyük özelliği sanayi üretiminde son derece başarılı olmaları ve bu sanayi üretimini destekleyecek yeterli tasarruf ve tüketim potansiyelini de içlerinde taşımalarıydı. Sanayi üretimindeki başarıları sayesinde hizmet sektörleri (ticaret, sağlık, eğitim, turizm) gelişmekte ve çalışanların verimliliği de artmıştır.

Ancak öncelikle Japonya, daha sonra Güney Kore, Çin, Hindistan Singapur gibi ülkelerin kalkınmak için yüksek katma değerli ürünler üretmek, bunun için de sanayileşmenin gerektiği konusunu anladılar. Anlamakla kalmadılar sanayileşmek için yoğun bir devlet politikası uyguladılar. Bunun sonucu, Japonya'dan sonra Güney Kore ve diğer Asya ülkeleri adeta üretimin üssü haline geldiler. Yönetimleri neredeyse despotik, ama üretim süreçlerini bilinçli ve planlı kapitalizme açan bu ülkeler, çok hızlı yabancı sermaye çekmeye, tasarruf oranlarını hızla artırmaya, üretimde kalite seviyelerini yükseltmeye başladılar. Son 20 yılda Çin'in ve Hindistan'ın da devreye girmesi ile küreselleşme yoğunluk kazanmaya başladı. İngilizcenin yaygınlaşması, datcom devrimi ile dünyanın baştan aşağı fiber kablolarla döşenmesi, teknolojiye standartlaşmanın artması, Dünya Ticaret Örgütüne üye ülkelerin sayısının artması ile özellikle G7 ülkelerinin üretimdeki gücü zayıflamaya başladı. Dünyanın üretim merkezi

Asya'ya kaymış, tüketim, eğitim ve sermaye merkezi ise başta ABD olmak üzere G7 ülkelerinde kalmıştı.

Asya ülkelerinin kalkınmak için iştahlı (proaktif) bir siyaset belirlemeleri, maliye ve para politikalarını bu yönde seferber etmeleri, uluslararası mal ve sermaye akımlarını hızla çeşitlendirdi ve yaygınlaştırdı. Bu yeni gelişme, 1945'ten sonra kurgulanan uluslararası mali yapı ile düzenlenebilecek ve kontrol edilebilecek yapıdan çok uzaktı. İMF ve Dünya bankasının görev tanımları belliydi ve yeni gelişmeleri izlemeleri mümkün değildi. Nitekim türev piyasalar, uluslararası sermaye hareketlerindeki şeffaflık, dünya çapında mali konularda standartların sağlanması İMF ve Dünya Bankasının yetki alanına girmiyordu. Keza ülkelerin iç kontrol ve düzenleyici kurumları da bu yeni gelişmeler karşısında teknik ve teori yetersizlikler taşıyordu. Bu ortamda kurum ve kurallar gelişmelere yön vermekten ziyade gelişmelerin peşinde sürükleniyordu.

Bütün bu gelişmeler olurken Dünyada yeterli vizyonu olmayan siyasetçiler de iş başındaydı. Sovyetlerin dağılması, Almanya'nın Birleşmesi, El Kaide, Irak ve Afganistan'ın işgali gibi siyasi ve askeri konular uluslar arası ekonomideki bu hızlı gelişmeyi gözlerden kaçırdı.

Krizin Gelişimi

Krizin Doğuşu

Tıpta "enfeksiyon" diye bilinen bir hastalık vardır. Enfeksiyon, bakteri, virüs, parazit, mantar gibi mikroskobik canlıların yarattığı hastalıkların genel adıdır. Bulaşıcı bir hastalıktır. Ancak hangi organı hasta eti ise ona göre adlandırılır. Verem, karahumma, cüzam gibi değişik adlar alır.

Dünyanın en gelişmiş ülkesinde konut kredilerinde bir hastalık ortaya çıktı. Hastalık/sorun, 2005 yılında İngiltere'de yayınlanan konut endeksi diyebileceğimiz bir endeksin yayınlaması ile teşhis edildi. Teşhisi, ABD'de satılan yaklaşık 1,2 trilyon dolarlık konutun geri ödenmesinde ciddi sorunlar çıkacağı ile ilgiliydi. Tüm dünya birden paniğe kapıldı. Çünkü 1,2 trilyon dolarlık konut borcu, Varlığa Dayalı Menkul Kıymete (VDMK) çevrilmiş ve tüm dünyaya özellikle cari fazla veren AB, Petrol ihraç eden ülkeler, Çin, Japonya, Hindistan gibi ülkelere satılmıştı. Bu satışlar aynı zamanda gelişmiş ülke sigorta şirketlerince de sigortalanmıştı. Uluslararası finans piyasalarının hızla küreselleşmesi ve gerekli şeffaf yapıların oluşmaması nedeni ile hangi ülke ve kurumların "enfeksiyondan" etkilendiği konusunda tam bir bilgisizlik hâkimdi. Gelişmeler o kadar hızlı oldu ki, ABD'deki 12,5 trilyon dolarlık konut kredisi pazarı, pazarın %10 gibi bir sorunlu kredi nedeni ile çöktü. ABD'de önce bunları pazarlayan yatırım bankaları, sonra bunları sigortalayan sigorta şirketleri ve sonunda piyasanın % 50'sine sahip kamu görünümlü büyük sigorta şirketleri (Freda Mec ve Feni Mey) çöktü. Newyork'un yerini almakla övünen Londra'dan sesler gelmeye başladı. Orda da konut kredisi organizasyonun içinde bulunan bankalar hızla çöktü.

Finans piyasaları vücudumuzdaki kana benzer. Damarlar yolu ile tüm vücudu dolaşırlar. Şayet kanda bir mikrop varsa önce kendi dolaşım sistemini (mali piyasaları) tahrip eder. Daha sonra da bu kanla çalışan vücudun diğer organlarında (reel sektör) tahribatlara neden olurlar. Şu anda dünya liderlerinin yapmaya çalıştığı şey, bu enfeksiyonun zararlarını mali kesimde sınırlı kalmasını sağlamaktır.

Krizin Mekanizması

İktisat alanında Mali Kriz, gayri nakit ile sonsuz nakit arasında geçişin miktarı ve hızı ile ilgilidir. Gayri likitten sonsuz likide geçme isteği ve hızı krizin derinliğini, boyutunu ve etkinliğini belirler. İktisat alanındaki krizlerin tetikleyicisi beklentilerin hızla bozulmasıdır. Beklentiler nesnel olabileceği gibi, öznel de olabilir. İnsanların sürü etkisi ile gelecekte umutlarının azalması iktisadi krizleri tetikleyebilir. Bu durumda ekonomideki birçok olumlu veri dikkatlerden kaçır olumsuz verilerin etkinliğinin arttığı zannedilir. Ve kendini doğrulayan kehanet gibi korkulan başa gelir.

Beklentilerin bozulması ile insanlar elindeki gayri nakit malları likide dönmek isterler. Bu klasik bankacılığın da temelidir. Bankalar, kendilerine para yatıran mudilerin yüzde onunun paraları her an çekebileceğini yıllara dayanan tecrübe ile öğrenmişlerdir. Yani 100 liralık bir mevduatın 10 lirası kasada hazır bulundurularak 90 lirası pek ala başkasına satılabilir ve bunun karşılığında da faiz elde edilebilir. Bankalar her ihtimale karşı 100 liranın 10 lirasını kasada bekletirken 5 ila 10 lirasını da hemen nakde dönebilecekleri ya da nakit gibi kullanabilecekleri altın ya da hazine bonusu gibi değerlere yatırırılar. Bu şekilde ihtiyatlı davranmış olurlar. Keza başka bir tedbir olarak da kredilerinin bir kısmın vadesi kısa araçlara bağlayarak dengelerini korurlar. Bütün bunlar ilave son kredi verici olarak da Merkez Bankaları devrede sigorta olarak tutulur. Nitekim ülkemizde 637 milyar TL mevduat varken emisyonunda 48 milyar TL nakit bulunmaktadır.(08.02.11 TCMB, BDDK WEB) Şayet bankalara yatırılan paraların tamamı hızla likidite edilmek istense ortada olan para 48 milyar TL yani 1/13 dahi değil. Bu aşamada teorik olarak MB devreye girerek para basacak ve herkese istediğini verecektir. Teoride olanın pratikte gerçekleşmesi mümkün değildir. İşte bu durum krizdir. Krizin önüne geçmek için MB biraz para basmak idarecilerin de beklentileri düzeltecek politikaları uygulamaya koyması gerekir.

Bu gün dünyada olan krizin de mekanizması bu şekildedir. Amerikan ekonomisi dünya GSYİ hâsılasının 1/4'ünü üretmektedir. Yaklaşık 60 trilyon dolar olan dünya GSYİH'nin 15 trilyon doları ABD'ye aittir. Bu rakamın 9 trilyon doları ABD tüketicilerine aittir. Bu rakama en yakın Çin'de ise tüketici harcamaları bir trilyon dolar civarındadır. Bütün dünya tasarruf fazlalıklarını değerlendirmek için ABD'nin bu tüketici harcamalarına göz dikmiş durumdadır. Amerikan halkına, kalkınma hızının altında reel bazda sifıra yakın faizle kredi vererek konut/araç/beyaz eşya ve diğer tüketim malları almalarını sağladılar ve dünyanın en borçlu kişileri haline soktular. Bu talep çılgınlığı konut başta olmak üzere emtia fiyatlarının artmasına neden oldu. Ancak tüketim malzemelerinde enflasyonun yaşanmaması soruna doğru teşhis koymayı geciktirdi. Çin ve Hindistan başta olmak üzere Asya ülkelerinin emtia fiyatlarındaki artışları ucuz işçilik, kredi, çevre felaketi gibi faktörlerle aşağıya çekmesi enflasyonu başat konuma getirmedi. *Bu durumda mülk fiyatlarındaki artışın şişme mi yoksa harcanabilir gelirdeki bir artışın sebebi mi olduğu anlaşılamadı.*

Talebi tahrik etme o boyuta vardı ki ABD'deki kredi verilemeyecek segment olan düşük gelirli ya da ödeme alışkanlığı iyi olmayan tabakalara da kredi verilmeye başlandı. Özellikle konut sektöründe konutun yarattığı kira geliri konutların servet değerindeki artışın çok gerisinde kaldı. İnsanlar bu servet değerindeki artışı gelire tahvil ederek yaşamlarını sürdürebileceğini zannettiler. Ne zaman ki servetteki bu artışın gelire dönüştürmekte sıkıntı çekilebileceği kaygısı başladı -yani beklentiler bozuldu- insanlar ellerindeki konutları satarak nakde dönmeye ve borçlarını kapama çabasına girdi. Bu da konut fiyatlarının hızla düşmesine ve alınan kredilerin değeri ile bunun karşılığındaki teminat arasındaki ilişkinin değer olarak kopması gündeme geldi. Finans kurumları adeta hava boşluğunda kaldılar.

Konut kredileri şu şekilde çalışmaktadır. Önce konut yapılıyor. Yapılan bu konut ödeme gücü test edilen gerçek kişilere satılıyor. Gerçek kişilerden borçları karşılığı senetler alınıyor. Alınan bu senetler varlığa dayalı menkul kıymetlere(VDMK) dönüştürülüyor. VDMK'lar uluslararası borsalarda satılıyor. Sigorta şirketleri ve özellikle bankalar VDMK'lara para yatırıyorlar. Bunun nedeni bu kâğıtların uzun vadeli olması ve Basel II kurallarına göre son tüketiciye dayanması nedeniyle bankacılık oranlarında pozitif etki yapması. Diğer taraftan bu tip kâğıtların vergi ve birtakım uygulamalarla mali yetkililerce ayrıcalıklı hale getirilmesi de etkin olmaktadır. Tabi bu kâğıtlar son tahlilde reel olarak konutların değerine ve borçlu olan gerçek kişinin ödeme gücüne dayanmaktadır. Makro ekonomi hakkında beklentilerin bozulması ile öncelikle gerçek kişinin gelirinde düşüş olacağı, gelirdeki düşüş ise alınan evin servet değerinde düşüş olacağı sonucunu vermektedir. Hem taksitlerin ödenmesi hem de evin teminat değerinde düşüş meydana geleceği beklentisi az likitten (VDMK) sonsuz likide (para) bir akım başlamasına neden olmaktadır. İşte bu nokta krizin başladığı yerdir.

Mali sektörün küreselleşmesi, sektörle ilgili sağlıklı bilgi akışının da önüne geçmektedir. Bu konuda uluslararası çalışmalar olmasına rağmen henüz tam ve zamanında bilgi edinilememektedir. Bilgi eksikliği, başlamış krizin şiddetini artırmasına yardımcı olmakta adeta yangının üzerine benzinle gidilmektedir. Aktiflerindeki VDMK'ların fiyatı oluşmadığı için ne kadar zarar ettikleri de hesaplanamamaktadır.

Krizle Konan Teşhis

Krizle teşhis konulması için dünyanın tüm yetkilileri ve bilim adamları caba sarf etmektedir. Ancak şu unutulmamalıdır ki; özellikle, mali sektördeki krizlere karşı alınacak tedbirler önceden krize tamamen teşhis konularak yapılamamaktadır. Mali sektör krizlerinde krizin niteliğinin tam olarak anlaşılması için krizin yeterince zarar vermesi gerekmektedir. Buna "J teorisi" de denmektedir. J Teorisi, herhangi bir süreçte krizin nedeni, dibe vurup çıkmaya başladığında anlaşılabilir. Bu nedenle, mali kesimle ilgili alınacak radikal önlemler kriz büyük boyutları ile yaşandıktan sonra olabilecektir. İktisat tarihi bu konudaki tecrübeleri destekler içeriktedir.

Bu gün için ağırlıklı olarak konulan teşhis, krizin likidite sıkıntısından kaynaklandığı yönündedir. Likidite krizi, insanların ellerindeki değerleri uygun zaman ve maliyetten nakde dönememeleri demektir. Bu nedenle, başta FED olmak üzere dünyanın tüm merkez bankaları koordineli olarak piyasaya nakit vermeye ve

faizleri düşürmeye karar vermişlerdir. Eldeki değerler istenilen zamanda ve uygun maliyet(faiz) ile nakde dönülecek alt yapı kurulmuştur. 2010 yıl sonu itibariyle FED'in bilanço büyüklüğü 2,5 trilyon dolara geçmiştir. Özellikle ABD'de faizler ritmik olarak düşürülmüştür. AB bölgesinde enflasyona rağmen faiz artırılmamaktadır. Keza AB bölgesinde yılsonu için ortalama % 4 faiz oranında istenildiği kadar VDMK nakde dönülebilecektir. AB, MB'si gelen tüm tekliflere cevap vereceğini açıklamıştır. Bu şekilde eldeki VDMK'lerin sentetik olarak fiyatı oluşturularak yılsonu bilâncoların dramatik zarar yazmaların önüne geçilmeye çalışılmıştır.

Krizin bilgi yetersizliğinden yani uluslararası şeffaflığın az olmasından ya da kredi riskinden de kaynaklandığı yönünde yorumlar da bulunmaktadır. Ancak şu anda ağırlık likidite yönündedir. ***Fakat nakit verilmesine faizlerin düşürülmesine rağmen piyasaların tedirginliği sürdürmesi ya müdahalelerin yetersizliğine ya da konulan teşhisin yanlışlığına işaret etmektedir.*** Konulan teşhisin doğru olmama ihtimali bulunmaktadır. Kriz kamunun güvenilirliğinin sorgulandığı bir sahaya doğru sürüklenecektir.

Likidite riskinin kredi riskini tetiklediği ağırlık kazanmaya başlamıştır. Kredi riski, alınan bir kredinin ödenememesi ve ödenmemesi durumunda alınan teminatın büyük oranda verilen krediyi karşılamayacağı anlamına gelmektedir. Nitekim kredi riski, Kredi kartlarında % 95, Konut kredilerinde % 15, tüketici kredilerinde ise % 55 ila 65 civarındadır. Yani Kredi kartlarında batan bir paranın ancak %5'i tahsil edilebilmektedir. Konut kredilerinde ise tahsil oranı % 85 seviyesinde kalmaktadır. Konut kredilerinde tahsil edilemem riskinin % 15 seviyesinde olması finans kurumlarını panik atağa sokmuş ve kendi aralarında kredi verme işlemlerini askıya almaya sebep olmuştur. Merkez bankalara bu nedenle devreye aktif şekilde ve birinci elden girmek zorunda kalmışlardır. Aynı olay 2001 yılında ülkemizde de olmuştur. Bankalar hakkında eksik bilgiden dolayı bankalar birbirine kredi vermez hale gelmiş MB de bunu fark etmede gecikince ülkemizde faizler % 7000 e kadar çıkmıştı.

Konut gibi inanların zorunlu tüketim maddelerinde tahsili gecikmiş alacaklarının artacak olması tüm beklentilerin bozulmasına neden olmuştur. Konuttaki bozulma, diğer tüketici kredilerine yani kredi kartlarına ve ihtiyaç kredilerine de sirayet edeceği şeklinde yorumlanmış ve bankalar kredileri keserek nakit kalmayı tercih etmişlerdir. Bunun sonucunda Almanların en büyük bankası Deutsche Bank, Kuzey Ren Westfalya'nın kamu bankası, İngiltere ve Fransa'daki bazı bankaları kamu güvencesi ile desteklenmiştir. İngiltere'de 2001 yılında ülkemizde olduğu gibi tüm mevduatlara devlet garantisi verilmiştir. Şimdilik krizin Asya'daki bankalara nasıl yansıtacağı bilinmemektedir. Ancak, ABD'de en çok parası bulunan Japonya ve özellikle Çin'in de bu krizden etkilenmemesi mümkün değildir. Yakın zamanda oralardan da rakamlar gelecektir. Gelmemesi şu anda olmadığı değil, tanımlanamadığı içindir.

Krizde Uygulanan Tedaviler

Krizden kurtulmak için gösterilen çabaları iki gruba ayırabiliriz. Olumlu çabalar ve olumsuz çabalar. Krizi, küresel bir kriz olarak değerlendiren ve küresel çapta çözüm öneren sesler halen çok kısık ve hatta hiç ortada görünmektedir. Her ülke

kendi çapında çaba harcamaktadır. Bu kapsamda yapılanları dört başlık altında toplayabiliriz. Küresel çapta alınacak önlemler olumlu, yerel bazda alınacak önlemler ise olumsuzdur. Yerel önlemler 1929 krizinde olduğu gibi dünyada büyük bir kaosa (savaşa) neden olma ihtimali taşımaktadır.

Faiz İndirimleri

ABD başta olmak üzere tüm dünyada faiz indirimi yapılmıştır. Faiz indiriminden amaç, tüketimi tekrar artırmak, donuk hale gelmiş nakit varlıkların maliyetini düşürmek, borçlu şirketlerin borçlanma maliyetlerini aşağıya çekmek, devletin sosyal yardımlar verebilmek için yapacağı bütçe açıklarının maliyetini düşürmektir. Ancak yapılan faiz indirimleri şimdilik herhangi bir işe yaramamaktadır.

Faiz indirimlerini işe yarayabilmesi için ekonomide en basitinden beklentilerde iyimserliğin olması gerekir. İnsanların gelecek için iş bulacaklarını, harcama yapacaklarını ve hayat standartlarını yükseltecekleri yönünde eğilimin olması gerekir. İçinde bulunulan ortamda büyümenin ABD, AB ve Japonya'da düşeceğinin kesinleşmesi, böyle bir beklentiyi yok etmektedir. ABD, AB ve Japonya'da tüketim harcamalarının toplamı (9+8+2=) 19 trilyon dolardır. Buradaki bir düşmeyi dünyanın (toplamı 27 trilyon dolar)başka yerlerindeki artılarla kapatılmak imkânsızdır.

Ülkeler arası gelir ve borç dağılımının adaletsiz olduğu bu ortamda kurlarla siyasal gerekçelerle oynandığı bir ekonomik yapıda ve mevcut diğer ekonomik veriler dikkate alındığında faiz indirimi büyümenin tekrar başlaması için yeterli değildir.

Kamu Harcama Kalemlerinin Artırılması

Büyümede, günümüz ekonomik verileri dikkate alındığında, kamunun yapacağı yatırımların katkısı düşük düzeyde kalacaktır. Özel kesim tüketim ve yatırım harcamaları büyüme belirleyen unsurdur. Ayrıca kamu yatırımı yapması gereken ülkeler cari fazla veren ülkelerdir. Cari ve bütçe açığı veren ülkelerin kamu yatırımlarını artırması istenilen sonucu vermeyeceği gibi, dünyanın başına enflasyonu bela edebilir. Bu durumda, kamu / özel yatırım ve tüketim harcamaları cari fazla veren ülkelerde artmalıdır. Çin, AB, Japonya ve petrol ihraç eden ülkeler faizlerini düşürmeli kamu yatırımlarını artırmalı ve kurlarını da yükseltmelidir. ABD, AB ve Çin başta olmak üzere kamu harcamalarını artırmak için fon ayırmışlardır En son Çin, kamu yatırımları ve transferler için 585 milyar dolar kaynak ayırmıştır.

Mali Kesimin Yeniden yapılandırılması

Mali kesimin yapılandırılmasında tedrici yol izlemek hiçbir zaman fayda sağlamamıştır. Bu yöntem, gerilimi ve maliyeti daha da artıracaktır. Bu alana devletler toptan el koymalı ve bilinçli bir temizlik yapılmalıdır. Bankaları birbiri ile birleştirerek ya da bazılarını kapatarak amaca ulaşamaz. Devletler, başta ABD olmak üzere, derhal tüm mali kesime el koymalı ve sistemi yeniden düzenlemelidir. Para piyasalarında sorun ortaya çıktıktan sonra çözüm tedrici olamaz. Çözüm, anlık ve orantısız güç kullanılarak ancak halledilebilir. Para piyasaları beklenti üzerine kuruludur ve onun içine kriz anlarında kamu otoritesi tüm ağırlığı ile girmeden sorun

aşlamaz. Para piyasaları gerçekte devletlerin tekelindedir. Kontrollü hak devredilen yerlerdir. Bu piyasalar, son tahlilde devletin muhtariyet alanıdır. Ancak bu defa kriz dünyayı bulduğu için tüm gelişmiş ülkelerin tamamı aynı anda bu işlemi yapmalı ve piyasalardaki hasta organları bilinçli şekilde temizlemelidir. Aksi halde istenilen sonuç alınamayacaktır.

Reel Kesim Kredilerinin Yeniden Yapılandırılması

Gerçekte alınacak tüm önlemlerin amacı, reel kesim dediğimiz şirket ve şahısların gelirlerini artırmak ve borçlanmalarını sağlamak içindir. Reel kesimin içinde bulunduğu durum düzeltilmediği sürece krizin atlatılma şansı bulunmamaktadır. Halen kimi ülkelerde reel kesimin borçlarının yeniden yapılandırılması doğrudan ya da dolaylı olarak devam etmektedir. Dolaylı yapılandırma faiz indirimleri şeklinde kendini göstermektedir. Doğrudan yapılandırma ise borcun hem faizinin düşürülmesi hem de uzun vadeye yayma şeklinde olmaktadır. Ancak bu yapılandırmaların tamamı bir varsayıma dayanmaktadır. Bu varsayım, gerçek ve tüzel kişilerin borcun anapara ve faizini ödeyebilecek gelirinin olduğudur. Oysa büyümenin olmadığı hata küçülmenin olduğu bir ortamda gerçek ve tüzel kişilerin geliri olmaz; geliri olanların da istikrarlılığı yoktur. Keza gelirde azalma da olacaktır. Bu nedenle kredilerin şirketler ve şahıslar bazında mevcut yapılandırılması istenilen sonucu doğurmayacaktır.

Kredilerde yeniden yapılandırma, gerektiğinde kredinin tamamını silecek kadar radikal olmalıdır. Yani bazı borçluların anapara ve faizi silinmelidir. Bazılarında faiz silinmeli, bazılarında ise anapara silinmeli faiz alınmalıdır. Bu konuda da tedrici çözümlerle vakit kaybetmek anlamlı değildir.

Tedbirler Netice verecek mi?

Soruna doğru teşhis konulduğu ve uygulamaların doğru yapıldığı yönde dünyada bir kanaat oluşmamıştır. Bu nedenle de beklentiler olumluya dönmemektedir. Dünyanın önde gelen devlet adamları ve iktisatçıları alınan kararları ve uygulamaları değiştirmektedir. Bu da soruna doğru teşhis konulmadığının göstergesidir. Son olarak ABD hazine bakanı, müdahalenin niteliğini değiştirdiğini açıklamıştır. Bankalardan nakit olmayan kâğıt almanın nakit akışını hızlandırmadığını tam tersi işlev gördüğünü söylemiştir. Bunun üzerine yeni müdahalelerin tüketici, taşıt ve kredi kartları üzerinden yapacağını belirtmiştir. Bunun gerekçesi olarak da soruna yanlış teşhis konulduğu değil, şartların değiştiğini ifade etmiştir. Bu durum güvensizliğin daha da derinleşmesine neden olmuştur. Diğer taraftan Çin, ihracatı artırmak için gerekirse mali destekler vereceğini söylemiştir. Çin krizin ana sebebidir ve izlediği para politikası ile (düşük kur) ile dünyada üretim ve tüketim dengesini bozarken, buna bir de mali politikalarla katkı yapacağını söylemesi, yangının üzerine benzin dökmekten başka bir şey değildir.

Alınan önlemler günü kurtarmaya yetebilir ancak geleceğe bakışta alacakaranlığı daha da artırır.

Bize Göre Krizin Nedeni

Krizin gerçek nedeni, spekülatif zeminde kredi riskinin tahakkuk etmesidir. Kredi riski, kredi alan gerçek ya da tüzel kişilerin borçlarını ödeyecek gelirden yoksun kalmaları ve borçlarına karşı verdikleri teminatın değerinin düşmesidir. Krize konulan yanlış teşhis sonunda devletlerin de mali krize girmesine neden olacaktır. Likidite riski, teknik geçici bir olay iken; kredi riski, temel ve kalıcı bir olaydır. Likidite riski, ekonomik sürecin hava şartlarında meydana gelen bir değişikliğin sonucu iken, kredi riski ekonomi sürecin zemininde meydana gelen depremin sonudur. Likidite riski, yanlış para politikası, eksik enformasyon, az şeffaflık, idarecilerin güvensiz ve tutarsız açıklamalarından kaynaklanır. Kredi riski uygulanan maliye politikasının yanlışlığından kaynaklanır. Kredi riski, politikacıların maliye politikasını kullanarak para politikasını istismar etmeleri sonucudur. Likidite riski yine politikacıların para politikasını kullanarak maliye politikasını istismar etmeleri sonucu ortaya çıkar.

Gelinen nokta itibariyle, insanlar aldıkları kredileri faizler ne kadar düşerse düşün ödeyemeyeceklerdir. Çünkü, spekülatif zeminde talep kısırtması ile malların fiyatlarındaki artışlar harcanabilir gelirin artışından değil, saadet zincirinden kaynaklanmıştır. Fiyatların piyasalarda yol gösterme özelliği hormonlar yoluyla saptırılmıştır. Fiyatlar yanlış yolu göstermiş ve dünya ekonomileri uçurumun kenarına gelmiştir. Bu noktada fiyatları yol gösterici anlamını yitirecek faiz indirimleri ve piyasaya nakit sürümleri işe yaramayacaktır.

Krizin Çözümü

Krizin nedenin %60 kredi riski, %20 likidite riski, %10 yönetim riski ve % 10 da enformasyon (Bilgi) riski olarak tespit etmek gerekir. Bu alanlarda dünya ülkelerinin müdahale etmesi gerekir.

Kredi Riski:

Kredi riskinin çözümü için, insanların harcanabilir gelirini artırmak gerekir. Bunun için ABD ve AB ülkelerinin vergileri ve paralarının değerini düşürmesi gerekir. Ülkede büyüme oranlarını artırmalıdır. Büyüme finansmanı cari açıkla değil, artan iç tasarruflarla sağlanmalıdır. Bu politika uygulanırken kesinlikle kamu harcamalarının düşürülmesi şarttır. ABD'nin Irak savaşını sona erdirmesi, AB'nin ise hormonlu sosyal devlet politikasından vazgeçmesi gerekir.

ABD ve AB acilen tüm bankalarının aktif kalitesini yükseltecek fonlar destek programları başlatmalı bu fonlara cari fazla veren ülkelere mutlaka katkı beklenmelidir.

Japonya, Çin ve diğer Asya ülkeleri acilen paralarının değerini yükseltmesi ve faiz oranlarını düşürmeleri gerekir. Paralarının değerini yükselterek dış ticaret

fazlalarını makul seviyeye çekmeli ithalatı kolaylaştırmalı, faizleri düşürerek de iç tüketimlerini artırmalıdır.

Petrol ihraç eden ülkeler de ülkelerindeki büyüme oranını artırmalılar, paralarının değerini yükseltmeli ve faizlerini düşürmelidirler. Böylece rezerv fazlalıklar, rezerv paraya sahip ülkelerde mal ve hizmete dönüşmelidir.

Likidite Riski:

Spekülasyon, iktisat yazınının başından beri, ekonominin arızı değil de asli unsuru olduğunda altından kalkılmaz zor sorunların da kaynağı olmuştur. Burada spekülasyon mutlaka manipülasyona döner. Spekülasyonun çaresi karşılık oranları politikasını aktif şekilde kullanmaktır. Örneğin bir ev satılacaksa ve bu ev kredi ile alınacaksa, ev alacak kişiden istenmesi gerekli özvarlığı yüksek tutmak gerekir. Yani evin bedelinin %25'i değil, %50'si demek gerekir. Bu şekilde spekülasyonun zeminini daraltacaktır. Keza dünyada likidite krizinin hangi bazda olduğunun iyi tahlil edilmesi gerekir. Kriz dolar bazlı ise şu anda yapılan müdahaleler iyi sonuç verecektir. Ancak piyasaya ve kurumlara aktarılan dolar, Japonya, Çin başta olmak üzere piyasadan çekilirse istenilen amaca ulaşılamayacaktır.

Yönetim Riski:

Çin, Japonya, AB ve petrol üreten ülkeler dünya ekonomisinde başat rol oynarken ekonomi oyununun nimetleri kendilerine, külfetlerinin ABD'ye olacak şekilde oyun kurmaların sonunda gidişatın dönüp kendilerini ve tüm dünyayı vuracağı ferasetini göstermeleri gerekir. *Ancak, hala bu ülkeler dünya dış ticaret fazlasının neredeyse tamamını verirken paralarını ABD dolarına endeksli ya da reel faizlerini ABD'den düşük tutarak suni yollarla refahlarını ABD'nin üzerinden sağlamaya kalkmaları haksızlıktır.* ABD uzun zamandır söz konusu ülkeleri bu konuda uyardıklarına rağmen gerekli adımlar atılmamaktadır. Bu defa eşyanın tabiatı devreye girmekte ABD dolarının değeri ve faizler hızla düşmektedir. Kendi isteği ile tedbir almayan ülkeler bu şekilde servet olarak tutukları dolarları değeri, faizlerin düşmesi sonucu da servetlerinin gelirleri düşmektedir. Bu durumun henüz iyi gün olduğunu düşünüyorum. Söz konusu ülkeler şayet ABD üzerinden refahlarını artırmaktan vazgeçmezlerse hep birlikte ABD'nin refahını korumak için daha çok bedel ödeyeceklerdir. Ancak burada olan diğer az gelişmiş ülkelere olacak ve onlar bu aşamadan sonra temel insani ihtiyaçları için bile kaynak bulamayacaklardır. Dünya 21.yy'da basiret fukarası politikacıların elinde bulunmaktadır.

Bilgi Riski:

Uluslar arası ekonomik ilişkilerin son derece gelişmesi bu alanda bilgi üretimine olan ihtiyacı artırmıştır. Bilginin üretilmediği yerde hurafe devreye girmekte ve karar alma süreci sağlıklı çalışmamaktadır. Keza dünyada hala çok sayıda para biriminin olması da üretilen bilgi bazlarının farklı birimlere dönüştürülmesinde aksaklıklara neden olmaktadır. Dünyadaki bilgi eksikliğini ve üretilen bilgideki standardı

sağlayacak yeni mekanizmaların kurulması gerekmektedir. Dünya Bankası, İMF, DTÖ gibi kurumların bilgi üretimi bakımından daha ön planda ve etkin olması gerekmektedir.

Krizin Muhtemel Çıktıları

Bu Krizden Bir "Dünya Parası" Çıkacaktır.

Dünya Ticaret Örgütüne üye olan ülkeler arasında ticaret belirli şartlar ve zaman içinde serbestliğe kavuşurken, ticareti sanal olarak temsil eden paralar üzerinde devletlerin hala siyasi hakları bulunmaktadır. Mal, hizmet, iş gücü, teknoloji, moda, eğitim vb faaliyetlerin hepsi küreselleşirken bu faaliyetleri sanal ortamda temsil eden paraların subjektif siyasi tercihlerle yönetilmesi günümüzde teknik olarak mümkün değildir. Bu krizin sebebi, paranın kur değerleri üzerinde esyanın tabiatına aykırı şekilde oynamaktır. Karşılaştırmalı üstünlükler teorisine göre, cari fazla veren bir ülkenin parasının değerinin artması, açık veren ülkenin ise parasının değerinin düşmesi gerekir. Bu şekilde ekonomide denge kurulur ve sürdürülebilir bir ekonomik yapıya kavuşulur. Ancak başta Çin olmak üzere, Japonya, Kore, Hindistan ve petrol ihraç eden ülkeler cari fazla vermelerine rağmen paralarının değerini yükseltmedikleri gibi, faizleri de düşürmeyerek iç tüketimi artırma yönünde her hangi bir gayret göstermemektedirler. Bu durum diğer ülkelerle haksız rekabete neden olmakta ve ekonomik gelişmeler dengesizleşmektedir. Gelir dağılımına yansıyan bu dengesizlik talepte istikrarsızlığa, o da krizlere neden olmaktadır. Küreselleşmenin hızlanması para üzerindeki siyasi istismarı önlemek için yeni bir kural koymaya fırsat tanımamış ve günümüzdeki kriz vuku bulmuştur.

Nasıl ki Avro AB ülkelerinin parası ise, dünyada başta ABD, AB, Japonya ve yeni gelişen G-20 de denilen ülkelerin bir dünya Merkez Bankası kurarak verilecek yeni bir isimle tek paraya geçmeleri gerekmektedir. Bu şekilde, ülkeler birbirlerini suni ve sürdürülemez para politikaları ile sömürmeye kalkmayacak. Ülkelerini maliye politikası ile kalkındırarak dünya ekonomisinden kabiliyetleri kadar imkân alacaklardır.

Bu Krizden Cari Fazla Veren Ülkeler Daha Zararlı Çıkacaktır.

Kriz, her ne kadar başta ABD'de çıkmış olsa da krizin ABD'ye etkisi sınırlı kalacaktır. ABD'de varlık fiyatları, borsadaki düşüşler ABD'deki yaşamı kısa vadede tehdit etse de orta ve uzun vadede ABD'nin lehinedir. Her şeyden önce, borsa ve varlıklarda biriken paranın çoğu Amerikan halkının değil, cari fazla veren ülkelerin parasıdır. Dünya GSYİH'sının yaklaşık 1/4'üne sahip olan ABD, dünya tasarruflarının da aktığı ülkedir. Cari fazla veren Asya, petrol ihraç eden ülkelerin hiç birinde mali piyasalar ABD'deki kadar gelişmemiştir. Gelişme potansiyeli yakın zamanda da gözükmemektedir. O ülkelerin tamamı doğrudan ya da dolaylı ABD reel sektörüne sattıkları ve oradan elde ettikleri geliri de ABD finansal piyasalarında değerlendirmekle ülkelerindeki refah seviyelerini artırmışlardır. Nitekim istismar ettikleri Amerikan piyasasında şirketler batarken, o şirketlerde cari fazla veren ülkelerin paraları batmaktadır. Keza Amerikan piyasası ve kapitalizm krizde derken ne hikmetse en çok düşen borsa Çin, Rusya ve AB ülke borsaları olmaktadır. ABD 850

milyar dolarlık kurtarma paketleri hazırlarken, AB ve İngiltere 2,5 trilyon dolarlık paket hazırlamaktadır. Hiç şüphensiz olmasın ki; Çin, Japonya ve petrol ihraç eden ülkeler bundan da fazla paket hazırlamak zorunda kalacaklardır. Bu güne kadar para ile sanal gümrük oluşturan ve dünya ekonomisini sömüren cari fazla veren ülkeler bunun bedelini cari fazlalarında mutlak değer kaybı ve faiz gelirinde nispi düşüşle ödeyeceklerdir. Çin başta olmak üzere Asya, petrol ihraç eden ve AB ülkeleri yarattıkları dengesizlik ve istismarlar yüzünden ellerindeki değerleri ucuza satmak zorunda kalacaklardır. Başta petrol olmak üzere maden ve tüm emtia ve hammadde fiyatları düşecek mamul malların fiyatlarında ucuzlamalar görülecek, diğer taraftan işsizlik ve büyüme kayıpları tüm dünyanın yeni uğraş alanı olacaktır.

Ancak tüm bu gelişmelere rağmen, Amerikan dolarında değer kaybı dünya ekonomisini düzeltecek şekilde hızla olmamaktadır. Hatta artmaktadır. Bunun teknik gerekçeleri, borçlanma mekanizmalarındaki birtakım işlemlerdir. Örneği dolar borçlanıp Avro almak gibi. Dolar borcunu kapamak için Avro satıp dolara dönmek gerektiğinden teknik talep artışı olabilmektedir. Ya da ABD borsasının daha fazla değer kaybedeceğini hesap ederek, borsadan uygun fiyata kâğıt almak için nakitte kalmak gibi. Bunlar teknik nedendir. Ve etkisi kısa süreli olacaktır.

Ancak başta Çin olmak üzere, Asya ülkeleri ve petrol ihraç eden cari fazla veren ülkelerin paraları üzerindeki siyasi baskının bir an önce kalkması ve o ülkelerin paralarının değerinin yükselmesi gerekir. Amerikan dolarının değer kazanmaması için tüm dünya merkez bankaları birbiri ile swap işlemi yapmalıdır. Aksi halde cari fazla veren ülkelerin para kayıpları ile çözülemeyen bu krizin, 1929 krizi gibi bir dünya savaşı ile çözülmek zorunda kalınması gözden uzak tutulmamalıdır.

Kriz “Ne Zaman” Sona Erecek?

Son Seul/Kore toplantısı ile krizin yakın zamanda çözülemeyeceği ortaya çıkmıştır. Dünya ekonomisi alacakaranlık kuşağında kalmıştır. Krizin nedeni, Çin başta olmak üzere cari fazla veren ülkelerin paralarının değerini dolara karşı suni olarak düşük tutmaları nedeni ile ABD’deki gelir dağılımını bozmalarıdır. Mekanizma şu şekilde çalışmaktadır: Çin’de despotik bir siyasi yönetim ama kapitalist bir ekonomi uygulaması bulunmaktadır. Bu nedenle sosyal devlet anlayışı gelişmemiştir. Keza Hindistan’da da sosyal devlet uygulamaları zayıftır. Bu nedenle Asya ülkelerinde insanlar geleceklerini garantiye almak için yüksek miktarda tasarruf etmekte. Bunun yanında Çin başta olmak üzere Japonya, petrol ihraç eden ülkeler cari fazla vermelerine rağmen paralarının değerini dolara karşı düşük tutmaktalar. Bu ülkelerdeki yüksek tasarruf, Çin gibi ülkelerde çocuk işçi çalıştırma, üretimde çevre facialarına neden olma gibi üretimde maliyet unsurları da dikkate alınmadığında uluslararası mal ve hizmet satışlarında rekabet üstünlüğü elde etmekte. Bu üstünlük sayesinde ihracata dönük bir sanayileşme yapısı oluşmaktadır. Mal ihraç ettikçe, istihdam artmakta istihdam arttıkça, tasarruf artmakta, tasarruf arttıkça ihracata dönük yatırım artmaktadır. İhracattan dolayı ülkeye giren döviz, yerli paranın değerini yükseltmemesi için Merkez Bankası tarafından satın alınmakta, MB tarafından satın alınan paralar mal satılan ülkenin özellikle ABD’ye gönderilerek mali piyasalara (para ve sermaye) yatırım yapılmaktadır. Yapılan bu yatırım ABD’de para piyasasında

kredi verilebilir kaynağı artırmakta faizleri düşürmektedir. Sermaye piyasasında ise menkul değerlerin fiyatlarını şişirmektedir. Ucuzlayan faizler ve bollaşan kredi insanları tüketime teşvik etmekte, artan talep ülkedeki gayrimenkul ve menkul malların fiyatlarını yukarı doğru itmektedir.

Bol paraya kavuşan bankalar bu parayı satmak için ödeme gücü düşük alt gelir gruplarına dahi kredi verebilmektedir. Bu arada tüketim mallarının tamamına yakının ithal edilmesi, malları ucuza gelmesi ABD’de üretimi cazip olmaktan çıkarmaktadır. Faizlerin düşük olmasına rağmen Çin ürünleri ile rekabet edemeyeceğini düşünen yatırımcılar da yatırım yapmamaktadır. Bunun sonucu ülkede büyük bir istihdam kaybı olmaktadır. İstihdam kaybı gelirsizliği, gelirsizlik de alınan kredilerin ödenememesi sunucunu doğurmaktadır.

Çin başta olmak üzere cari fazla veren ülkeler ABD’ye hem ürün satarak kendi ülkelerindeki istihdamı artırmaktalar, hem de cari fazlalarını ABD’de değerlendirerek faiz geliri elde etmekte. Bütün bunlar cari fazla veren ülkelerin paralarının değeri suni olarak düşük tutulduğu için olmaktadır.

Krizden çıkış zamanı yukarıda mekanizmanın ters çalışması tarihidir. Yani Çin başta olmak üzere cari fazla veren ülkeler paralarının değerini yükseltmeli ve iç tüketimini artırmalıdır. Oysa gelişmeler bu yönde olmamaktadır. Şimdi de Avro dolar başta olmak üzere tüm dünya paraları karşısında değer kazanmaktadır. Bu ABD karşısında cari fazla veren AB ülkeleri için doğru bir gelişmedir. Fakat diğer cari fazla veren ülkeler için yanlıştır. Avro dolar karşısında değer kazanmalıdır. Ancak Çin başta olmak üzere diğer cari fazla veren ülke paraları karşısında değer kaybetmelidir. İçinde bulunduğumuz durumda bu defa AB, içlerinde zayıf halkalardan (Yunanistan, Portekiz, İrlanda, İspanya ve İtalya) başlamak üzere ülkeleri de yakın zamanda krize gireceklerdir.

ABD dışında krizin ciddiyetini kavrayan ve sorumluluk alacak devlet ve yöneticiler görülmemektedir. Hatta suçlama ve ideolojik olarak konuya yaklaşan yöneticiler bulunmaktadır. ABD’nin ve AB’nin aldığı tedbirlere anında karşılık veren ÇİN politikalarına devam edeceği son Seul toplantısında ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, krizin daha da derinleşip dünyayı sarsmadan çözümü beklenmemelidir.

Nasıl Tedbir Alınmalıdır?

ABD’de enfeksiyon üreten konut kredileri ve bu konuyla ilgili kurumlar ne kadarsa tamamı bir defada devletleştirilmelidir.

AB ülkeleri bankalarının aktif varlıklarını kuvvetlendirmek için acil destek fonları kurmalıdır.

Cari fazla veren ülkeler, paralarını ABD dolarından çözmeli ve değerlenmesine fırsat vermelidirler.

Cari fazla veren ülkeler, iç tüketimlerini acilen artırmalıdır.

Uluslararası ekonomik ve finans sistemin istismara kapalı bir düzeni ve bu düzeni kontrol edecek birimler kurulmalıdır.

Ülkeler para politikası araçları(cari açık, düşük kur, enflasyon, yüksek faiz) ile suni olarak kalkındırmaya çalışılmamalıdır.

Ülkelerin kalkınmasında maliye politikaları, üretim ve paylaşım esas alınmalıdır.

I. KUTU : Çin, ABD'yi nasıl soydu? ABD nasıl karşılık verdi?

İktisat tarihinde "bilinçli gaflet" diye bilinen bir kavram vardır. Bilinçli gaflet, ülkelerin paralarının değerlerini bilinçli şekilde yüksek tutmalarıdır. Bu işi gaflet yapan parasının değeri yüksek olan ülkelerin zamanla kıymetli paradan dolayı ülkede herhangi bir şeyin üretiminin anlamını yitireceğidir. Para diğer ülkelerin parasının karşısında değerli olunca diğer ülkeler rekabette bir adım öne geçmekte ve o ülkeye kolayca her istedikleri malı satmaktadır. Bu nedenle herhangi bir ülkede dünyanın kıt metası olan-günümüzde petrol ve doğalgaz- bulunduğunda o ülkenin parası hızla değer kazanmakta ve o ülkede imalat sanayi çökmektedir. Yakın zamanda bu akıbete uğrayan İngiltere olmuştur. Kuzey denizinde petrol bulduktan sonra sterlin hızla kıymetlenmiş, günümüzde İngiltere'nin silah sanayi; İngilizce ticaretinden başka bir şeyi kalmamıştır. İngilizler bunun için Londra'yı finans merkezi yapmak zorunda kalmışlardır.

Şayet ülkenizde dünyanın muhtaç olduğu bir ham madde üretiliyorsa, yani bu hammaddeyi dışarıdan tamamen ithal etmek zorunda değilseniz, ayrıca dünyanın üretilmediği teknolojik, bilimsel, askeri, sağlık sanat, hukuk ve eğitim alanlarında ezici bir üstünlüğünüz var ise paranızın değerini bilinçli şekilde yüksek tutabilirsiniz. Bu durumda ürettiğiniz ürünleri hem yüksek fiyattan ve kurdan satarak dünya katma değerini ülkenizde toplayarak refah artışı sağlayabilirsiniz. ABD yıllarca dünya ile bu şekilde ticaret yaptı. Öyle ki ABD dünya siyasetinde egemenliğini pekiştirmek için ülkelere ticarete ayrıcalıklar tanıdı. Örneğin II. Dünya savaşından sonra Japonya, Almanya, İngiltere ve Fransa ABD'nin cömert ticari lütfu ile karşılaştı. Bu ülkeler savaşın yıkımlarından kendilerini ABD'nin hibeleri ve ticaret imtiyazları ile kurtardılar.

Ancak 1960'lardan itibaren kalkınmış olmak için sanayileşmek gerektiği, sanayi için iç tasarrufların artırılmasının şart olduğu, devletin bu süreçte yoğun şekilde devrede olması gerektiği, üretilen malların dış pazarlarda satılması için gümrük duvarları ile korunması gerektiği şayet gümrük duvarı konamıyorsa paranın değerinin düşük tutulması gerektiği anlaşıldı. Ucuz emek, çevreye korumama ve kamuyu aktif halde devreye sokmanın sanayileşmeyi getirdiği anlaşıldı. Bunun üzerine II dünya savaşından sonra Japonya, İtalya'nın yaptığını bu defa Uzak doğu ülkelerinden Kore, Çin, Hindistan ve diğer ülkeler yapmaya başladı.

Özellikle Çin, ucuz işçilik, düşük para birimi ve çevre şartlarının dikkate alınmaması, diktatör yönetimle hızla kapitalist üretim sürecini benimsedi. Bu süre zarfında başta ABD olmak üzere tüm dünyaya özellikle imalat sanayi ürünlerini satmaya başladı. Para birimini çok düşük tuttu. Ülkeye hammadde girişlerini ucuzlatmak için toplu

alımlara girdi. Ham maddeyi yüklü miktarda ucuza çektiği için kendisinden sonra ham madde alacakların alış fiyatlarının yükselmesine neden oldu. Örneğin ülkemizde de Ereğli Demir Çeliğin üretiminin tamamına toplu aldığı ve üretim planı verdiği için ucuza alıyordu. Ondan sonra alacaklar ise bu defa yüksek fiyattan almak zorunda kalıyorlardı. Böylece Çin, ülkesine ucuz hammadde çekerken kendinden sonraki hammadde fiyatlarını rakipleri için yükseltmiş oluyordu. Düşük hammadde, ucuz işçilik ve düşük kur ile Çin adeta dünyayı başta da ABD'yi sömürmeye başladı.

Bu durumu fark eden ABD, Çin'i önce para biriminin değerini yükseltmesi ve iç tüketimi artırması konusunda uyardı. Ayrıca ABD, AB'ye de bilgi vererek konuyla ilgili Çin'e karşı ortak tavır almaya çağırırdı. Ancak AB, bu çağrıya olumlu cevap vermedi. Bunun üzerine ABD yalnız mücadeleye karar verdi. Önce Hazine bonolarına verilen faizleri % 0,25'e kadar düşürdüler. Böylece tüm dünyanın ABD'de ki yedi trilyon dolarının gelirini düşürdüler. ABD'nin ise dünyada 2 trilyon doları bulunuyordu ve ABD buna yıllık % 11 kazandırılıyordu. Bu işten en çok Çin ve cari fazla veren petrol ülkeleri ile AB'nin zengin ülkeleri zarar gördü. Bunun üzerine Çin, ABD hazine bonolarından çıkarak ABD borsası ve varlığa dayalı menkul kıymetlere (VDMK) yatırım yapmaya başladı. Borsa hızla yükseldi. VDMK'in dayanağı olan başta konut olmak üzere kredi kartları ve tüketici kredileri üretimi için baskı arttı. Çin'den çok para gelmekte faizler son derece düşük ve başta konut borçları olmak üzere her türlü VDMK kağıtları hızla karlı hale geldi. ABD finans dünyası hemen buna tepki verdi. Konut ve diğer bireysel kredi tabanını genişletmeye başladılar. Kredi verilmeyecek düşük geliri ya da hiç geliri olmayanlara da konut kredisi verdiler, bunları VDMK çevirdiler ve Çin başta olmak üzere tüm cari fazlasını ABD piyasasına akıtan ülkeler sattılar.

Varlık fiyatlarındaki bu artış ekonomistler arasında tartışma yarattı. Bu bir değer artışı mıydı yoksa balon muydu? Enflasyon olarak kabul edilebilir miydi bu artışlar? Bu tartışma sürerken ABD tekrar Çin başta olmak üzere cari fazla veren ülkeleri uyardı. Parasının değerini yükseltmesi ve iç tüketimi artırması konusunda AB'yi de uyarmaya başladı. Ancak hiç kimse ABD'yi dinlemedi. Bunun üzerine ABD dolarının değerini korumayacağını ifade etti. Euro 1999 ilk çıktığında 1 dolar 0.80 Euro cent iken, birden 1 Euro 1,59 dolar tırmandı. Doların uluslararası piyasalarda değer kaybetmesi emtia fiyatlarını dolar bazında yükseltti. Aynı zamanda İngiltere'de ABD piyasasında satılan VDMK'lerin dayandığı kredilerin % 10'unun geri tahsil edilmesinin imkânsız kredilerden oluştuğu anlaşıldı. Ama burada ilginç olan bu % 10'luk batağın hangi VDMK'lerde olduğu ve hangi kurumlarda bulunduğu belli değildi. Bunun üzerine tüm sistem sarsılmaya başladı borsalar ve VDMK'ler hızla değer kaybetti. Böylece tüm dünyanın ABD'deki yedi trilyon değerindeki kıymetleri hızla erimeye başladı.

Dolardaki bu değer kaybı, dünya ekonomisinin düzelmesi için yetmemektedir. Çünkü sistemin esas sorunu cari fazla veren başta Çin olmak üzere Asya ve petrol ihraç eden ülkelerin paraları dolara endekslidir. Dolar düşünce onlar da düşmektedir. Ya da ülkeler paralarının yükselmesine izin vermemektedir. Burada olan Euro bölgesine olmaktadır. Bu gidişle ya Euro çökecek ya da Euro ülkeleri. Ülkemiz her iki durumda da olumsuz etkilenecektir. Euro çökerse, AB'ye ihracatımız düşecek. Euro ülkeleri çökerse Akdeniz bölgesindeki rakiplerimize değerli Euro'dan dolayı sağladığımız rekabet üstünlüğünü kaybedeceğiz.

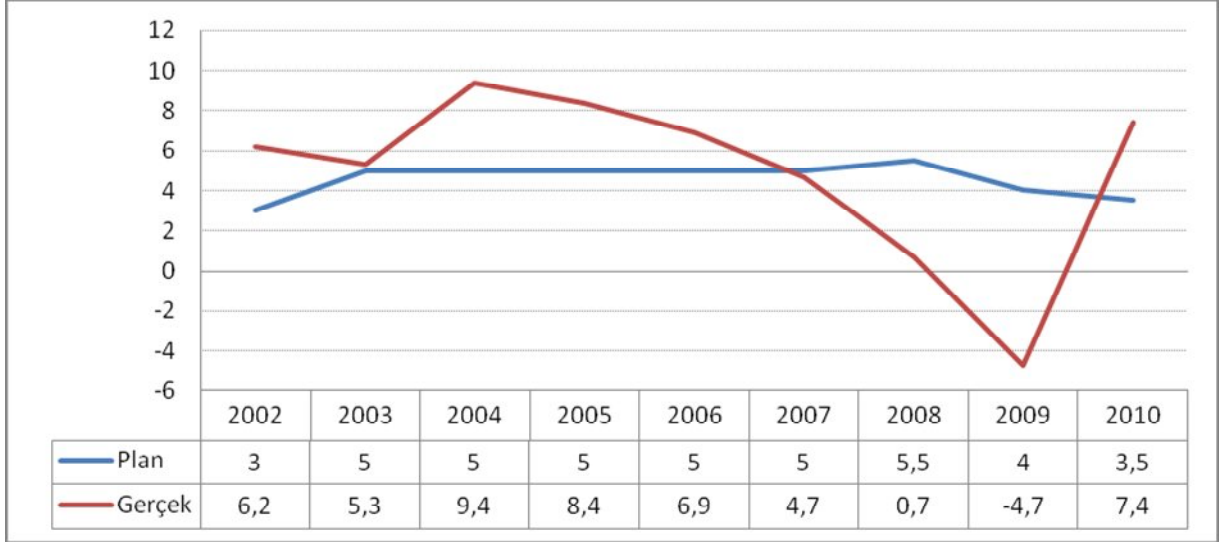
TÜRKİYE EKONOMİSİ SON 8 YILDA NASIL YÖNETİLDİ?

Ekonomi bilimi, ekonomik süreçler ve aktörlerde nelerin nasıl olduğu ile ilgili insanlara açıklamalar yapar. Bilim süreci anlamamıza yardımcı olur. Yaptığı bir durum tespittir. Fotoğraf çekmeye benzer. Ekonomi politik ise, veri ekonomik durumu sürdürülebilir ve adil biçimde nasıl olması gerektiği konusunda insanın harekete geçmesini, inisiyatif kullanmasını önerir. Ekonomi ilmi edilgenken, ekonomi politikası etkindir. Politika, adil ve sürdürülebilir yaşam kurmak için insani bir faaliyettir. Politika sosyal insanın olmazsa olmaz özelliğidir. Ülkedeki siyasal partilerin temel amacı, insan için veri olan her süreci sürdürülebilir ve adil bir düzene kavuşturmadır. Siyasal partiler nelerin sürdürülemez ve gayri adil olduğunu ve bunları nasıl düzelteceklerini halka anlatarak oy isterler ve iktidara gelirler. Politikacılığın tükendiği an, politika üretmemesidir. Politika üretilemeyen yerde, olaylar insanları yönetir. İnsan olmanın en büyük vasfı da ortadan kalkmış olur. Ancak günümüz propaganda teknikleri ile yönetilemeyen, üretilemeyen politikalar üretiliyormuş gibi yanı "- mış gibi" yapılabilmektedir.

Dünyada ekonomik sıkıntının ülkemizde algılanması ekonomi politikası açısından incelemeye değer bir konu. Krizin dünyada etkisini artırdığı 2008'de, bu yıl sonunda hazırlanan 2009 bütçesinde sanki hiç kriz yokmuş gibi davranıldı. Öyle ki bütçe sunuş konuşmalarında, bize hiçbir şey olmayacağı, 2009 da % 4 büyüme beklenildiği ve böyle bir oranın ABD'nin ve AB ülkelerinin gıpta ile baktığı söylendi. Hatta daha da ileri gidilerek ülkemizde artık anayasa değil, ansiklopedi bile fırlatılsa kriz olmayacağı iddia edildi. Kriz karikatürize edildi. Bunun yanında krize dikkat çekenler kriz tellallığı ile suçlandı. Bu aşamalardan geçildikten sonra 2008 yılının son çeyreği ve 2009 yılının ilk çeyreğindeki küçülme rakamları özellikle hükümet kanadını şoka soktu. Hele 2009 yılının ilk çeyreğindeki küçülme, normal zamanlarda, cumhuriyet tarihinin en büyük rakamı idi. Tarihimizin en büyük krizi diye adlandırılan 2001 yılda ekonomi %5,7 küçülürken ve işsizlik % 8,4 olurken 2009 yılında küçülme % 4,7 olmuş ve işsizlik de % 11 bandına oturmuştur.

Kralın Elbisesi : Büyüme

Hükümetin ekonomide herhangi bir oyun planının olmadığı 2003'ten beri büyüme rakamlarından da izlenmektedir. Aşağıdaki tablodan görülebileceği gibi hükümetin her yıl bütçe sunuşlarında hedeflediği büyüme ile gerçekleşen büyüme arasında çok büyük fark var. Ülkemiz ekonomisi, yönetilen bir ekonomi olmayıp sürüklenen bir ekonomi konumundadır.

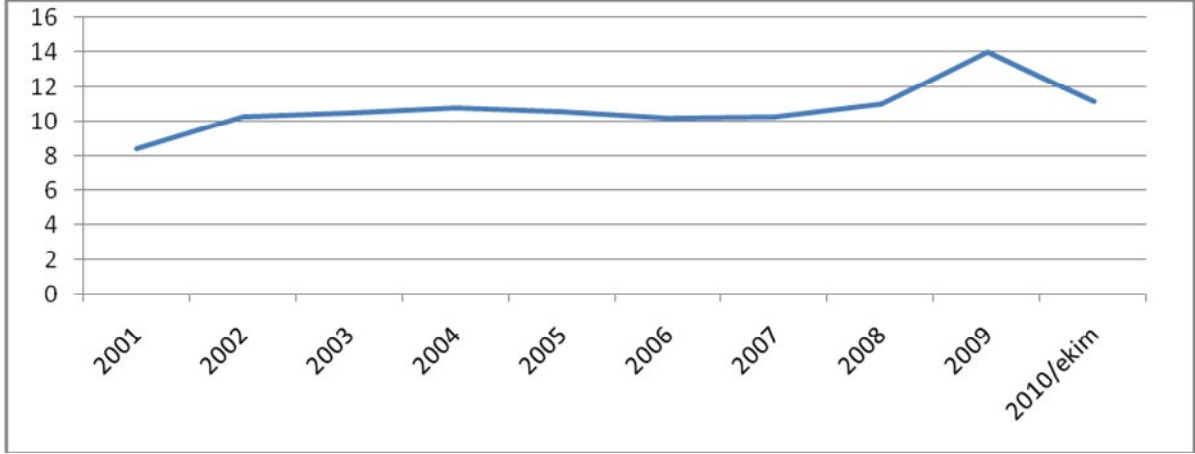

Grafik:1 Not:2010 büyümesi tahmindir.

Bütçe programlarında ortalama %5 gibi bir büyüme öngörülürken hedefler (+/-) neredeyse iki katına varan sapmalarla karşılaşmıştır. Bu durum, ekonomi politiğın olmadığı, ekonomik dengenin sürdürülebilirliğinin kaderine terk edildiğini göstermektedir. Ak parti dönemini kapsayan 7 yıllık sürede ortalama büyüme hızı yıllık %4,3'tür. 2010 yılında büyüme % 7 çıktığında ise bu oran 4,6 olmaktadır.1950 – 2002 dönemini kapsayan sürede ise ortalama büyüme hızı % 4,5'tir. Cumhuriyet tarihinin en başarılı dönemi olduğu iddia edilen Ak parti döneminde büyüme 1950 – 2002 döneminin tüm çalkantılarına rağmen neredeyse başa baştır.

Aynada İstenmeyen Görüntü: İşsizlik

Bir ülkede ekonomi politikasının var olup olmadığını nihai olarak büyüme oranlarındaki istikrarlı ve sürdürülebilirlik belirler. Ülkemizde son altı yılda bunun gerçekleşmediğini görmekteyiz. Bir diğer oran ise işsizlik oranıdır. İşsizlik en büyük meslek hastalığıdır. Ekonomi politikasının başarısının günlük hayatta insanlar tarafından algılanma verisi, istihdam imkânlarıdır.

Grafik:2 İşsizlik oranları

2002 yılsonunda % 10'a sıçrayan işsizlik oranı Ak parti hükümeti boyunca ekonomide övünülen büyümeye rağmen düşmemiştir. 2009 yılında ise işsizlik bir üst aşamaya geçerek % 13 seviyesine oturmuştur. 2010 yılında % 11'lerde seyreden işsizlik orta vadeli planda % 14,3 olarak öngörülmüştür.

Başlıklar (X1000)	2002	2010/Ekim	Miktar	%
15 yaş üzeri nüfus	48.041	52.788	4.747	9,88
İş gücü arzı	23.818	25.873	2.055	8,63
İstihdam edilen	21.354	22.972	1.618	7,58
İşsiz	2.464	2.901	437	17,7
GSYİH (98 yılı sf-milyar TL)	72.520	103.495	30.975	42,7
İş Gücüne dahil olmayanlar	24.223	26.915	2.692	11,1

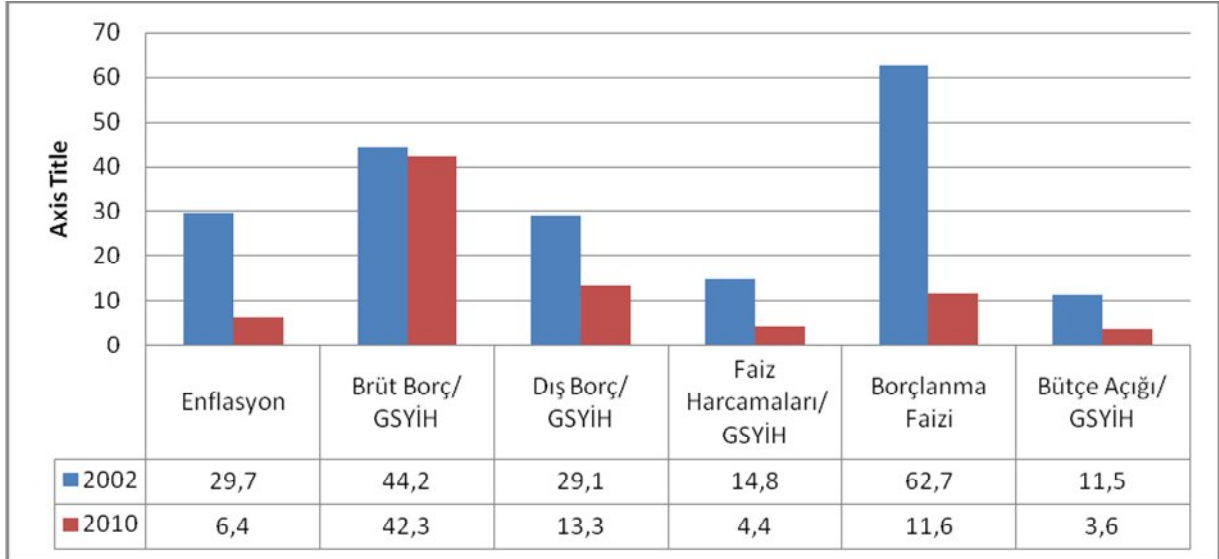
Tablo:1 Not: 2010 GSYİH son çeyreğin 0 büyüme ile kapatılacağı varsayılmıştır.

1998 yılı sabit fiyatları ile sekiz yıllık sürede ekonomi %42,7 büyümüş, ancak işsiz sayısında % 18 varan artış olmuştur. Bu süre zarfında yaratılan istihdam olanağı ise 2002 ye göre % 7,8'tir. Bu durum ekonomideki büyümenin istihdam dostu ve yaratılan büyümenin sürdürülebilir bir yapıda olmadığına da göstergesidir.

Ayrıca işsizlik rakamları düşük çıksın diye 2006 yılında liseler 4 yıla çıkartılarak 600 bin genç istihdam piyasasından çekilmiştir. Bu nedenle iş gücü piyasasına dâhil olmayanlarda % 11 artış olmuştur. Ülkemizdeki işsizlik tabanı gerçekte %13.5'tir.

Başarılı Rakamların Sırrı: Enflasyon, Faiz, Bütçe

Bir ekonomi için final göstergeler olan istihdam yaratan büyüme ve işsizlikte başarısızlığa rağmen, Ak parti döneminde enflasyon, faiz, bütçe açıklar ve borçlanma oranlarındaki düzelmeler neyin sonucudur?

Grafik:3 Oranlar

Tabloya baktığımızda Ak parti döneminde bazı kalemlerde % 15, bazı kalemlerde % 81'e varan iyileşmeler sağlanmıştır. Nitekim Ak parti de bu kalemlerdeki iyileşmeleri tüm iktidarı boyunca propaganda malzemesi olarak kullanmıştır. Bunun karşılığını da 2007 genel ve 2009 yerel seçimleri almıştır.

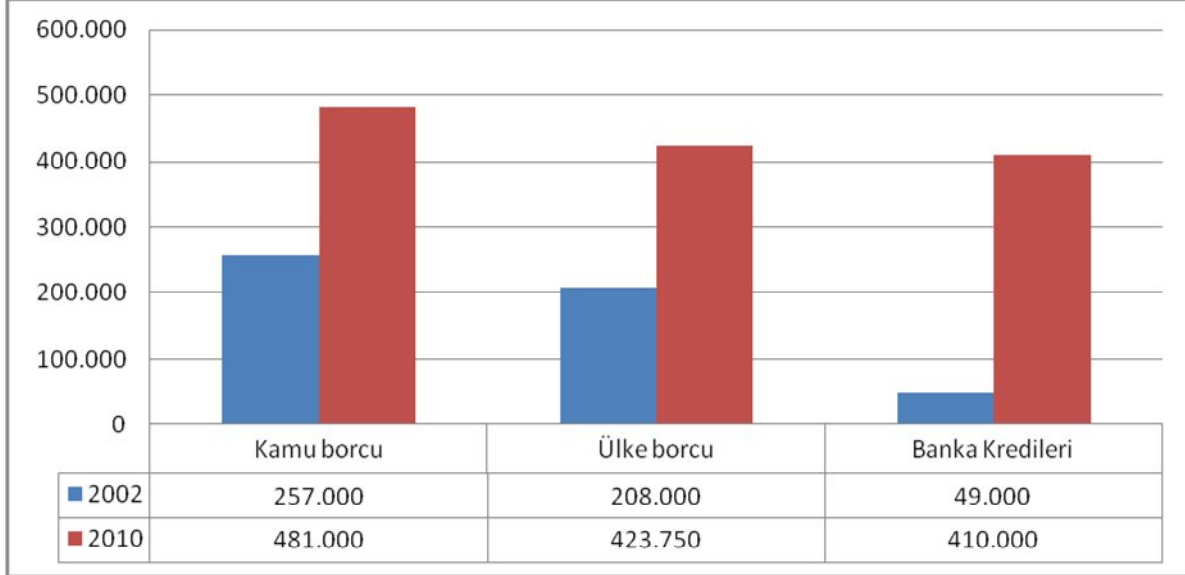
Rakamlarda meydana gelen düzelmeler, hükümet tarafından bilinçli şekilde ortaya konulan ekonomi politiğin bir sonucu mu; yoksa tesadüfen mi olduğunun öncü göstergesi, işsizlik oranlarındaki istikrarlı düşüş ve büyüme rakamlarındaki istikrar ortaya koyar. Bu iki kalemden de istikrar bulunmamaktadır. Öyleyse yukarıdaki rakamlardaki iyileşmeleri neye borçluyuz?

Bu rakamlardaki iyileşmeler, bilinçli bir şekilde, dünya ve ülkemiz ekonomik verileri dikkate alınarak hazırlanmış bir ekonomi politik sonucu olmadığından ülkemizde dünya krizi, kendi klasmanındaki ülkelere göre daha şiddetli hissedilmiştir. Ülkemiz, kalkınma hızı açısından 2002 yılında dünya büyüme listesinde 29. sıradayken 2007 de 100, 2009'da da 136. sıraya gerilemiştir.

Rakamlarda yatan başarının altında, Borçlanma, Dış Ticaret Açığı ve Milli Servetlerin Satışı (özelleştirme) yatmaktadır. Hükümet başta olmak üzere, özel sektör ve hane halklarının borçlanması özellikle de yurt dışına borçlanması ekonomik büyümeyi tetiklemiştir. Yapılan iç ve dış borçlanma ile tüketim tetiklenmiş, tüketimin sonucunda büyüme gerçekleşmiş, büyümenin sonunda devletin vergi gelirleri artarken GSYİH büyüyerek oransal olarak rakamlar da küçülmüştür. Verilen cari açıklarla da enflasyon kontrol altına alınmış, ithalden alınan vergilerle gelir artmış, bütçenin borçlanma ihtiyacı da düşmüştür. Milli servetleri satışı ile bütçeye 2003 ila 2009 arasında 44,3 milyar dolarlık kaynak aktarılmıştır. Ancak yapılan borçlanma ve yabancılara yapılan özelleştirme ile ülkede yüksek reel faiz ve düşen kur sayesinde yurt dışına yüklü miktarda menkul sermaye iradı (rant, kar ve faiz) aktarılmıştır. Bu sayede ilk defa Ak parti döneminde GSMH, GSYİH'nin altına düşmüştür.

Kırk Katırdan Kırk Satıra: Borçlanma

Atalarımızın veciz sözü "borç yiyen kesesinden yer" sözü adeta bugün için söylenmiş gibi. Özellikle 2002 ila 2010 arasında ülkemizde her kesim hızla borçlanmıştır.

Tablo:2 (milyon TL)

7 yıllık Ak parti döneminde GSYİH yılda ortalama %4,3 artarak, borçlanma yılda ortalama % 15 artmıştır. İç ve dış borçlanma ile tetiklenen tüketim büyümeyi tetiklemiştir. Ancak bu büyüme içerdeki üretim, yatırımın ve istihdamın artmasına neden olmamış, dış ticaret açığının artmasına neden olmuştur. Ülkemiz ekonomisinin kırk katır mı kırk satır mı noktası bu aşamada başlamaktadır. Büyümesi için tüketmesi, tüketmesi için ise borçlanması gerekmektedir. İç tasarruf yetersiz olduğundan, hükümetin de iç tasarrufu artırmak için hiçbir ekonomi politikası bulunmadığından ülke ekonomisi kısır döngüye girmiştir.

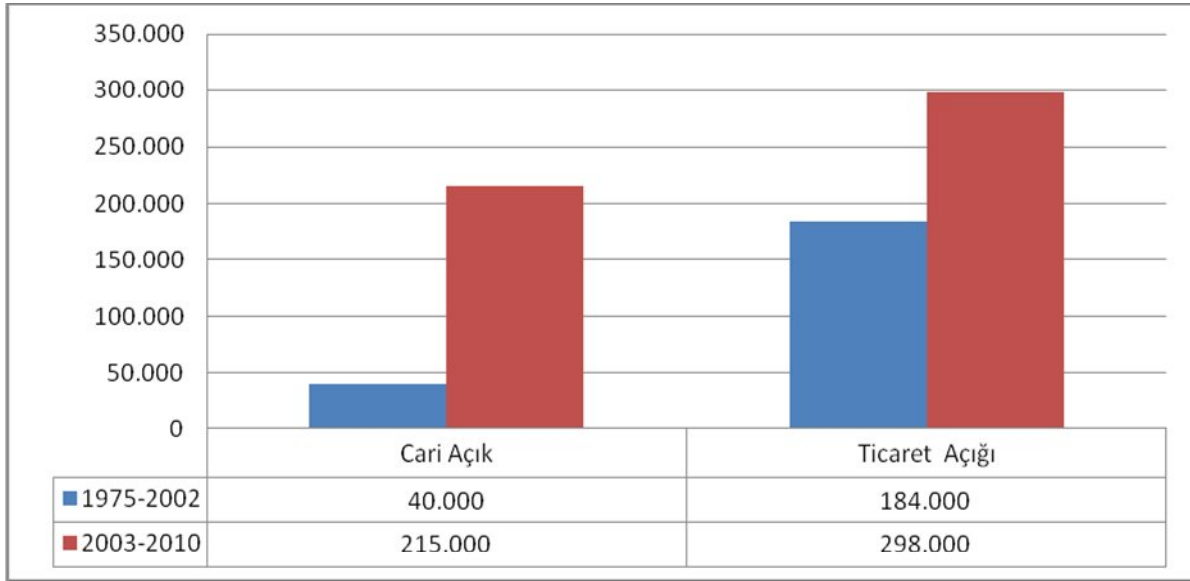
İstenilmeyenleri Kapatın Halı : Cari Açık

Ak parti döneminin ekonomi politiğinin tek dayanağı, verilen cari açıktır. Cari açığın ne gibi yapısal bozukluklara neden olduğu ya da olabileceği tam anlaşılmadı veya siyaseten günü kurtarmak için görmezlikten gelindi. Nitekim eski maliye bakanı başta olmak üzere ekonomiden sorumlu bakanlar cari açığın önemli olmadığını, önemli olanın onun finansman kalitesi olduğu gibi, cümle olarak doğru ancak içerik olarak fevkalade yanlış ifadelerle durumu geçiştirmeye çalıştılar.

Nihayet G20'nin Seul'deki toplantısında ABD, Çin'e doğrudan cari fazlasını eritme konusunda başarılı olamayınca, cari açık veren ülkelere cari açıklarını düşürmesi konusunda baskı yapmaya başladı. Bunun üzerine Merkez Bankası faizleri düşürücü ve fakat munzamları artırıcı bir politikaya başladı. Merkez bankasının amacı, kredi daralması yaparak talebi kısmak bu şekilde de cari açığı azaltmayı hedeflemiştir.

Ancak Merkez Bankasının bu tedbirleri cari açığı kısma yerine artıracaktır. Merkez bankası şaşkın ördek durumuna düşmüştür. Buna ilave Dış ticaret müsteşarlığı da özellikle AB dışından ithalatlara başta ÇİN ve Hindistan ürünlerine gümrük koymuştur. BDDK da bankaların kredi vermelerinin ve kar dağıtmalarının önüne yeni engeller koyacaktır.

Cari açık, bir yılda bir ülkenin mal ve hizmetler olarak yurt dışı ile yapmış olduğu alışverişin bakiyesidir. Bunun alt kalemi olan dış ticaret kalemi ise cari açığın en önemli kalemidir. Dış Ticaret açığı mal alış verişinde meydana gelen açıktır. Ak parti dönemi ile ondan önceki 28 yılı karşılaştırdığımızda cari açık ve dış ticaret açığında durum aşağıya çıkarılmıştır.

Grafik:4 Not:milyar \$

Cari açık işlev olarak insandaki kana benzer. Yani cari açık var ise vücuttan kan eksikliği, enerjisizlik başlar. Cari açık veren bir ülke dışarıya istihdam transfer ediyor demektir. Cari açığın finansmanı ne kadar kaliteli olursa olsun bu durum değişmez. Nitekim ABD kendi parası ile cari açık vermekte ve tüm dünya ABD'nin cari açığını hem de dolar olarak finansman için sıraya girmişken kriz çıktı.

II. KUTU: Cari Açığın Mekanizması

Ülkenin bir yıl içinde yabancı devletlerle yaptığı mal ve hizmet alışverişinin takip edildiği cetvele cari cetvel denir. Şayet cetvelde hesap eksi veriyorsa cari açık adını alır. Artı veriyorsa cari fazla diye adlandırılır. Ülkemiz hep eksi verdiği için bizde bu cetvel genellikle cari açık olarak hafızalara kazınmıştır. Cari açığın ya da fazlanın finansal yani açığın ne ile finanse edildiği ya da fazla paraların nerelere yattığını gösteren kalemlerin eklenmesi ile cetvele Ödemeler dengesi adı verilir. Cari açığın en önemli kalemi mal ticaretini gösteren dış ticaret açığıdır.

Normal koşullarda bir ülkede üretilmeyen mallar yurt dışından temin edilir. Ancak bu malları alabilmek için döviz gereklidir. Döviz bulabilmek için ise yurt dışına

mal ya da hizmet ihraç etmek gerekir. Yapılan bu hizmetle elde edilen döviz yurt dışından tekrar mal ve hizmet alımına dönüştürerek iç piyasada denge sağlanmış olur. Şayet alınan mal fazla ise, yani yurt dışına talep fazla ise o ülkenin parası kıymetlenir. Döviz yükselir. Bu sayede o malın kullanımı azalır. Ya da o malın yurt içi üretimi cazip hale gelir. Bir ülkede döviz kurunun gerçek belirleyicisi mal ticaretidir.

Ancak ülkelerde iyi kurgulanmamış maliye politikaları yüzünden ülkenin yükselen faizler, yapılan yabancı para borçlanmalar nedeni ile ülkelerin döviz kurları suni olarak belirlenebilir. Yani düşük olması gereken yerli para yüksek olabilir. Ya da yüksek olması gereken para düşük olabilir. Örneğin ülkemizde TL'nin değeri dolar karşısında yüksek iken, Çin'in para birimi ise dolar karşısında düşüktür. Bir ülkeye mal ve hizmet dışında giren dövizin enflasyon yaratmaması için (Merkez Bankası gelen döviz karşılığı para basar) basılan paranın faizle Merkez Bankası (MB) tarafından geri çekilmesi (sterilize) gerekir. Ülkede faizler yüksek ise Merkez Bankasının faiz giderleri artacağından zarar edecektir. MB kamuya ait olduğundan edilen zararlar hazineye borç yazacaktır. Yüksek faiz ödemeleri bu defa emisyonu artıracak bu da enflasyona neden olacaktır. MB'nin alım yapmasının nedeni dövizin bollaşarak yerli paranın değerinin artmasına engel olmaktır. Ancak uygulanan yanlış maliye politikası nedeni ile yükselen faizler nedeni ile ülkeye çok miktarda döviz girdisi (sıcak para) olur. MB maliye politikasının bu yanlış kurgusu önünde tamamen set olamaz. MB'nin silahı yüksek faizdir. Ancak hazinenin faizlere duyarsız şekilde borçlandığından MB'nin faiz silahı etkisizdir. MB bu defa dövizin tamamını almamaya ya da aldığı döviz karşılığı bastığı parayı geri çekmemeye başlar. Bu durumda enflasyon olacaktır. Şayet enflasyon olmuyorsa teorik olarak o ülkede cari açık kaçınılmazdır. Çünkü kurlar düştüğünden yabancı malların fiyatı düşecek ve iç talep dış mallara kayacaktır. İlk başta mal fiyatlarının düşmesi nedeni ile enflasyon aşağıya gelmiş olur. Ancak bu aşamadan sonra iç piyasada üretim yapmak cazibesini kaybeder. KOBİ'ler yabancı mallarla rekabet edemez ve kapanır. Düşen döviz nedeni ile alım gücünde meydana gelen artış biraz insanları mutlu etse de daha sonra insanlar kitleler halinde işini kaybeder. Artık yabancı malı alacak gelir de ortada kalmaz. İç talep düşer. Bu aşamada, enflasyon ve kurlar talep olmadığından aşağıya gelir. Büyüme kaybı ve işsizlikte artış olur. Deflasyonist etki başlar. Faizler hızla aşağıya çekilir talebin tekrar artması için. Ancak cari açık nedeni ile ülke kalıcı biçimde istihdam kaybına uğrar.

Yedi yıllık Ak parti döneminde işleyen mekanizma budur.

2009 Krizi Ak Parti Tarafından Nasıl Yönetildi?

1983 yılında Özal hükümeti ile başlayan yanlış ekonomi politiğin sonuçları ancak 2001 yılında 57. Hükümetim aldığı tedbirlerle düzene sokulmuştur. 57 hükümet Kemal Derviş ile birlikte ülke ekonomisinin anatomisini düzeltmiştir. Ak parti bu düzelmenin üzerine konmuştur. Bu düzeltmenin bedelini DSP ve MHP ödemiştir. Herhangi bir ekonomi vizyonu olmayan Ak parti Kemal Derviş'in ve İMF'nin programına dokunamamıştır. Oysa 57. Hükümet zamanında anatomisi düzelen ekonominin acilen fizyolojisinin de düzelmesi gerekirdi. Ancak Ak Parti, DP-Menderes,

AP-Demirel, ANAP- Özal misyonu gereğince ülkeyi cari açıkla fakirleştirme yolunun bayrak taşıyıcısı olmuştur.

“-Mış Gibi” Tedbirler

Dünya krizi çıktığında krizden etkilenilmeyeceği söylenmiş, kriz için uyarı yapanları Ak partinin düşmanı ilan etmiştir. Herhangi bir ekonomik analizi ve sentezi olmayan Ak parti bu konuda bir politika üretememiştir. Önce kriz inkâr edilmiş, kriz konusunda konuşanlar suçlanmış, sonra krizin etkisi hissedilince kendi iktidarları öncesi yapılanlara suç atılmıştır. Bu da yetmeyince birtakım tedbirler almaya başlanmış, ancak alınan tedbirler krizin etkisini hafifletmemiş daha da artırmıştır. Bunun yanında alınan tedbirlerin daha sonra vatandaştan misli ile alınacağı hesap edilememiştir. Tutarlı bir ekonomi görüşü ve politikası olmayan Ak parti, suçu dünya krizine atarak ekonomide idareyi maslahatı seçmiştir.

Kriz karşısında alınan tedbirler ülkenin veri ekonomik anatomisi ve fizyolojisi ile uygun olmayan, hatta veri sistemi daha da bozan tedbirler alınmıştır. Nitekim ülke süratle küçülmüş işsizlik artmıştır. Buna rağmen işsizlik fonundan 7,7 milyar bütçeye 2009 yılında aktarılmasına rağmen bütçe 52,5 milyar açık vermiştir. Oysa yabancı ülkelerde alınan tedbirler o ülkelerde büyüme kayıplarını ve işsizlikteki artışları frenlemiştir. Ak partinin aldığı iddia ettiği diğer önlemler ise ya vakayi adiyeden yani herhangi bir kriz tedbiri olmaktan ziyade uygulamada görülen aksaklıkların giderilmesi (kredi kartları borçlarının yeniden yapılandırılması vb) yönünde olmuş ya da tedbir diye almalarına rağmen hala uygulamaya konmamıştır (kredi garanti fonu). Ayrıca zaten uygulanmakta olan ya da bölgesel teşvik yıllardır uygulanan ancak sonuç alınamayan tedbirler olmuştur.

Merkez Bankası tarafından birtakım likidite tedbirlerinde hükümetin hiçbir katkısı olmamıştır. Keza bu tedbirler maliye politikası tarafından desteklenmediği için efektif de olamamıştır. Merkez Bankası her seferinde maliye politikasından destek istemesine rağmen gerekli cevabı alamamıştır. Cevap alamayışının nedeni Ak partinin ekonomi vizyonunun olmayışdır. Nitekim alınan tedbirler ekonominin büyümesine de bir katkı yapmamış tam tersi bankaların karlılıklarını ve yüksek miktarda yerli ve yabancı para kredi kullanan büyük firmaların özellikle TÜSİAD üyelerinin karlarında patlama olmuştur. 2001 krizinde anatomisi düzelen bankalar 2009 yılını krize rağmen çok iyi karlarla kapatırken, Koç gurubu da bu aynı yıl kar patlaması yapmıştır. 2009'un en zararlı çıkanı KOBİ'ler olmuştur. **Kriz bankaları ve TÜSİAD üyelerini teğet geçmiştir.**

Alınan mali tedbirler ise ülkemiz veri mali sistemi ile uyumlu olmamıştır. SSK primleri, harçlarda, ÖTV gibi birtakım vergilerdeki indirimler faydadan ziyade zarar getirmiştir. Ülkemizdeki en önemli sorun kamu gelirlerinin yetersizliği ve harcamalarının ise çokluğudur. Gelirlerde vergi yetersizken giderlerde faiz ve transfer harcamaları çok yüksektir. Dolaysı ile alınacak tedbirler gelir düşürücü değil gider azaltıcı yönde olmalıydı ki etkili olsun. Ülkemizin yabancı ülkelerle bu konuda kıyaslanarak vergi gelirlerini düşürücü tedbirler almak son derece yanlıştır. Vergisel tedbirler ancak ve ancak borçlanabilecek kaynakları artırırsa ülkemiz için anlamlıdır. Ak parti tam tersi aldığı vergisel tedbirlerle özellikle araçlarda ÖTV ile

ithalatı artırıcı etki de yapmıştır. Nitekim en fazla ithal araç satılmıştır. Kaş yapayım derken göz çıkarmıştır. Her zaman olduğu gibi cari açığın altına kötü yönetimi saklayarak 2010 yılında sürdürülemez büyüme rakamını yakalamıştır.

Değerlendirme

Ak parti iktidara geldiği günden bu yana ülkeyi cari açıkla fakirleştirmiş, özelleştirmelerle milli serveti yok etmiş, iktisadi taraflarla kavga etmiş, iyi olan şeyleri kendinden iyi olmayanları ise ya geçmişin üzerine ya da yurt dışına atmıştır. Ağustos böceği gibi davranmıştır. İçinde bulunulan ortamda da halkın dikkatini ekonomiden başka yere çekmek için elinden geleni yapmaktadır. Ancak halkın bir numaralı gündemi ekonomidir.

Ak partinin devamı olduğu diğer partiler gibi bu krizden çıkış içinde yapması gereken cari açığı artırarak günü kurtarmaktır. Devamı olan partiler de ülkeyi krize soktuklarında halkın sırtına yüksek faiz enflasyon bırakır ve halkı fakirleştirirdi. Ak parti bu defa enflasyon ve yüksek faizi cari açığın altına süpürerek tekrar saadet zincirini başlatmıştır. 2010 yılı Ak parti ekonomi vizyonu için saadet zincirinin başlangıcı olmuştur. Ancak bu defa bu zincir uzun sürmeyecektir.

Nitekim ABD'nin G-20 Seul toplantısında cari fazla veren ülkeleri ikna edememesi nedeni ile cari açık veren ülkeler üzerinde baskıyı artırmış ve TCMB de bu yönde parasal tedbirler almaya başlamıştır. TCMB'yi dış ticaret Müsteşarlığı ve BDDK da izleyecektir. Ancak bunların cari açığa faydası olmayacaktır. Cari açık para politikası ile düzeltilemez. Maliye politikasının sebep olduğu bir durumdur. Maliye politikası ise doğrudan hükümetin inisiyatifinde ve ihdas edici bir politikadır.

Kriz Nasıl Yönetilmeliydi?

Eksilerimiz

Ülkemizde 1950'de Menderes ile başlayan yanlış kalkınma stratejisi en büyük eksikliğimizdir. Bu strateji Demirel, Özal ve son olarak da Ak Parti tarafından devam ettirilmektedir. ***Bu stratejinin neticesinde 60 yıldır vatandaş enflasyon, devlet yüksek faiz ve ülke de cari açık ile fakirleşmektedir.*** Ülkenin enflasyon ve cari açıkla kalkınacağı hurafesi 1950 yılından beri ülkemizin amentüsü olmuştur. Halbuki, rutin olarak en geç altı yılda kazanımların hepsi kaybedilmektedir. Makro ekonomideki bu zihniyet, başarının önündeki en büyük engeldir.

Mikro ekonomide ise analiz ve sentez eksikliği bulunmaktadır. Örneğin esnafımız "Çin ile mücadele edemiyoruz" dediğinde yetkililer "katma değeri yüksek ürüne geçelim" gibi grameri ve telaffuzu düzgün ama anlamsız bir cümle kurabilmektedirler. Keza üreticilerimiz, "döviz kurları yükselsin" dediklerinde "kur desteği ile sanayici olunamayacağı" gibi ekâbir cümleler ortaya dökülmektedir. Ya da vergi ve SSK primleri indirilsin dediğinde ukalaca bütçenin açık vereceği söylenmekte, herkesin hesabını kitabını iyi yapması istenmektedir. Oysa bunu isteyen

Ak Parti, sekiz yıldan bu yana hedefledikleri kalkınma hızı, enflasyon ve işsizlik rakamına ulaşamamıştır. Gerçekte vatandaşın sıkıntılarının temelinde maliye politikasının son derece başarısız yönetilmesi yatmaktadır. Ancak hükümet bunu bilerek ya da bilmeyerek topu taca atmaktadır. Dolayısı ile vatandaşın söylediklerini anlarken mutlaka bir "ara yüz" kullanılmalıdır. Söylenen ile kast edilen arasındaki fark kavranmalıdır.

Artılarımız

Krizin Dünya Krizi Olması

İçinde yaşadığımız kriz bir dünya krizidir. Dolayısı ile bu krizin 1929 krizi gibi dünyayı etkilememesi ve 1938 gibi bir İkinci Dünya Savaşı çıkmaması için tüm devletler elinden geleni yapacaktır. Bu durum uluslararası piyasalardan öngörülemez mali, siyasi ya da askeri bir hareketin gelmeyeceğinin işaretidir. Yani dünyadaki gelişmeler öngörülebilir gelişmelerdir. Bu nedenle içeride alacağımız tedbirlerin olağanüstü gelişmelerle ters sonuç verme ihtimali son derece düşüktür. Örneğin ülkemizde faizlerin düşmesi durumunda TL'den dövize geçme eskisi gibi olmayacaktır. Çünkü dünyada döviz bolluğu vardır ve döviz gidecek yer aramaktadır. Uluslararası piyasalarda alınan tedbirlerin toplam değeri 10 trilyon doları bulmuştur. Yani dünyada tam bir likidite bolluğu bulunmaktadır. Diğer taraftan faizler dünyada son derece düşmüş, hatta negatif faiz dönmüştür.

Ülkemiz Cirosunun %90'ının İç Pazar Olması

Sanayi Bakanlığının son yaptığı Girişimci Bilgi Siteminin (GBS) sonuçlarına göre ülkemiz ekonomisinin toplam cirosu 1,3 trilyon dolardır. İhracat ciromuz ise 130 milyar dolar. Yani toplam ciromuzun %10'u ihracattır. Ülkemizdeki iş ve aşın % 90'ı iç talep sonucu oluşmaktadır. Dolayısı kendi kontrolümüzdeki iç talep ile ilgili alacağımız tedbirler sayesinde, ihracat pazarındaki daralmanın ülkemiz ekonomisine etkisi çok az olacaktır.

Bastırılmış Bir Talep ve Kapasite Fazlamızın Olması

Ülkemizde AB'nin gelişmiş ülkeleri gibi bir talep ataleti bulunmamaktadır. Alt yapıdan konut ihtiyacına kadar, kamu tüketiminden bireysel tüketime kadar büyük bir talep bulunmaktadır. Ülkemizde birçok şehir hala gecekondudur. Bunların tamamı modern konutlara dönüştürülebilir. Keza ülkemizde birçok insanımızın eğitim, sağlık, araba, beyaz ve kahverengi eşya gibi ihtiyaçları bulunmaktadır. Diğer taraftan ülkemizde sadece insanımızın ihtiyaçlarını değil, komşu ülkelerin de ihtiyacını karşılayacak kadar kapasite fazlalığı bulunmaktadır. İç talep için alacağımız tedbirler ithalatı değil, iç üretimi artıracaktır.

Petrol ve Diğer Ham Madde Fiyatlarında artışlar kalıcı olamaz

Ülkemizin enerji bakımından yurt dışına bağımlı olması üretilen katma değer için büyük oranda ülke dışına transfer edilmesine neden olmaktadır. İçinde

bulduğumuz konjonktür itibariyle enerji ve hammadde fiyatlarındaki yükseliş kalıcı olamaz. Bu ortamda enerji düşük fiyata ithal edilerek cari açık üretmesinin ivmesi düşmektedir.

Ülkemizdeki İmalat Sanayinin Gelişmiş Olması

Özellikle Ortadoğu bölgesinde olmak üzere imalat gücü en gelişmiş ülke konumundayız. Civarımızdaki Balkan ülkeleri, Rusya ve petrol zengini Arap ülkelerinde imalat sanayi ülkemizle rekabet edecek konumda değildir. Diğer taraftan Avrupa ülkelerinde işçilik fiyatlarının ve Avro'nun yüksek olması imalat sanayinde rekabet şansımızı artırmaktadır. Arap ülkeleri ve Rusya'nın döviz rezervlerinin yüksek olması, imalat sanayilerinin zayıf olması ve yakın zamanda da bu sanayide gelişme şanslarının bulunmaması ülkemize büyük fırsat sunmaktadır.

Mali Sektörümüzün Sağlam Olması

2001 krizinden sonra kurulan sistem ile mali sektörümüzün %42'lik bölümünün yabancıların eline geçmesi sistemi döviz yapısı olarak güçlendirmiştir. Herhangi bir döviz sıkıntısında sektörün % 42'si bu sıkıntıyı kolayca aşabilecektir. Diğer taraftan yerli bankalarımızın da sermaye yapılarının dengede bulunması bu alanda istikrarı artırmaktadır. Ayrıca Merkez Bankasının parasal gelişmelere karşı tutarlı pozisyon alması bu alanda ülkemizi güçlü kılmaktadır.

2009 Krizinde Neler Yapılmalıydı?

Krizin yönetilmesi için mutlaka bir paket yaklaşımı gösterilmelidir. Diğer yaklaşımların hepsi işi bilmeme olarak algılanmakta ve krizden çıkışın gerek şartı olan "güven" oluşmamaktadır.

Bu krizden bastırılmış iç talebimize ivme vererek ve ülkemiz sanayisinin kapasite fazlalığını değerlendirerek ve girişimcilerimizin önünü açarak çıkabiliriz. Uluslararası piyasada paranın bollaşarak faizlerin çok düşmesi, hammadde ve emtia fiyatlarının düşerek enflasyon tehlikesinin gündemden düşmesi, ülkemiz imalat sanayisinin gelişmiş olması, AB ülkelerinde emeğin pahalı olması; civarımızdaki petrol ihraç eden ülkelerde imalat sanayinin bulunmaması krizde ülkemizi en şanslı konuma getirmektedir. Öncelikle iç talebi artıracacağız. İç talep düşük kapasite ile çalışan sanayi ve hizmetler sektörümüzü harekete geçirecek, bu hareket ülkemizde girişim potansiyelini harekete geçirecektir. Burada kilit nokta iç talebi artıracak kaynak yapısını ortaya koymaktır.

Borçlanma İmkânları Artırılmalıdır.

2003 ila 2007 arasında ülkemiz ekonomisinde yaşanan yalancı baharın gerekçesi reel sektörün dış ticaret açığı vermesi ve mali sektörün bu açığı uluslararası piyasalardan rahatça borçlanması idi. Bu yalancı bahar, dış piyasalarda borçlanma imkânının kısılması ile sona erdi. Bu dönemin en büyük özelliği dış ticaret açığı ile yurt dışına istihdam transferidir. Ülkemizdeki cironun % 90'ı iç piyasa olmasına rağmen dış

ticaret açığı ile sağlıklı gelir yaratmanın önü kesilmiştir. Bu gelir uluslararası piyasalardan borçlanılarak yapılmıştır. Özellikle bankalarımız ülkemizdeki kredi kartları, konut kredileri ve tüketici kredileri alacaklarını uluslararası piyasada kırdırarak döviz kredisi (seküriti) almışlar ve bu dövizleri TCMB’de kırdırarak iç piyasayı fonlamışlardır. TCMB bu alımlarda dış varlıklarını artırırken bunun karşılığı para yaratmıştır. Yaratılan paraların enflasyon yaratmamasının nedeni ise döviz kurlarının düşük olmasından dolayı verilen cari açaktır.

Şimdi yapılması gereken; bankalarımızın yurt dışından dolaştırarak TCMB’ye getirdikleri ülkemiz tüketicilerinin borçlarını doğrudan TCMB’ye götürmeleridir, bu şekilde dış varlıklar üzerinden para yaratan TCMB’nin iç varlıklar yolu ile para yaratmasıdır.

TCMB’nin açık piyasa işlemleri ile Hazine kâğıtları karşılığı para yaratması reel sektöre hiç yansımaz. Çünkü Hazine kâğıtları ile Açık Piyasa İşlemleri (APİ)’nde para yaratmak bankanın bilanço kalemleri arasında yer değiştirmekten başka bir işe yaramamaktadır. Çünkü zaten Hazine kâğıtları karşılığı yeni para yaratılmamaktadır. Hazine kâğıdında duran para nakde dönüşmekte, o da tekrar gecelik TCMB’ye park etmektedir.

TCMB’nin yurt içi piyasada üretilen bu kâğıtlar karşılığı iskonto yolu ile para yaratma yolunu açması bankaların reel sektöre kredi vermesinin yolunu açacaktır. APİ ile para yaratmak mali sektörün likidite durumunu olumlu etkileyecektir. Iskonto işlemi ise doğrudan reel sektöre imkân yaratacaktır.

Faizler Radikal Biçimde Düşürülmelidir.

Ülkemizde ilk defa GSYİH cari fiyatlarla küçülmektedir. Yani alışık olduğumuz gibi küçülme reel hesaplarla değil cari hesaplarla da yaşanmaktadır. Bu durum ekonomide ciddi anlamda daralmanın işaretidir. Ülkemizde yıl sonu enflasyonu %6,5 gerçekleşmesine rağmen GSYİH’nin büyümenin cari fiyatlarla da küçülmesi faizlerde radikal düşüşü gerekli kılar.

Iskonto ile reel sektör odaklı para yaratmanın önünü açan TCMB, faizleri düşürerek deflasyona giden bir ekonomide borçlanmanın maliyetini de minimize etmelidir. Bu sayede karlılık oranı reel faizlerin üzerine çıkacak ve sermaye, ülkemize faizden değil, yatırımdan para kazanmaya gelecektir. Faizler düşük olduğu için de TCMB, doğrudan yatırım için gelen döviz karşılığı yarattığı parayı düşük faiz ile piyasadaki geri çekerek enflasyon yaratmanın önüne geçmiş olacaktır. Böylece reel sektör ucuz ve yeterli miktarda borçlanabilecektir. Şayet yaratılan para ithalata dönüşürse döviz yükselecek ve ülke imalat sanayi daha da rekabetçi yapıya kavuşacaktır.

Faizlerin düşürülmesi bütçenin de faiz giderlerini düşürecektir. Maliye düşen faiz karşılığı artan gelirleri ile bütçeyi denk tutarak faizler üzerindeki baskının daha da düşmesine neden olacaktır. Bu sayede özel sektöre ucuz ve bol miktarda kaynak kalacaktır.

Merkez Bankası faizleri radikal biçimde %5'in altına çekmelidir. Toplam borç miktarı 295 milyar TL'dir. Hazine önümüzdeki yıllar borcun tamamını çevirmek zorunda olduğu gibi vereceği açıklarla 130 milyar daha ilave borç yapacak. Hazine her yıl 165 milyar'ı yeniden borçlanmaktadır. 2009 yılında borçlanmanın ortalama maliyeti %11 civarında olmuştur. Bu gelişmeler karşısında borçlanma faizleri ve gösterge faizleri %5'e düşerse iki yılda 15 milyar TL faizden tasarruf sağlanabilecektir. Faizdeki düşüş nedeniyle ülkeden döviz çıkacağını ve iç tasarrufların dövize kayacağını düşünmek önümüzdeki iki yılda ihtimal dâhilinde değildir. Uluslararası piyasalar, ülkemizde şiddetli büyüme kaybı, emtia ve hammadde fiyatlarının düşmesi, uygulanacak maliye politikasının elini güçlendirmektedir.

Tasarrufların Yapısı Değiştirilmelidir.

Maliye politikasında atılacak adımlarla ülkemizde tasarrufların hacmi, vadesi ve zorunluluğu artırılmalıdır. Karşılık oranlarında değişikliklerle vade uzatımına destek verilmelidir. Bir yıl vadeli mevduatlardan vergi acilen sıfırlanmalıdır. Bu şekilde mevduatın bir yıla yaygınlaşması sağlanarak finans kesiminde kredi ve mevduat yapısında uyumsuzluk giderilmelidir. Uzun vadeli kredi alma ve uzun vadeli mevduat yatırımları vergi teşvikleri ile tahrik edilmelidir.

Kredi Kartları ile Satış Teşvik Edilmelidir.

Ülkemiz sorunlarının en başında kayıt dışılık gelmektedir. Kayıt dışılık maliyenin bilinçli bir tercihi değilse, gafletin işaretidir. Günümüz teknolojisinde ülkemizde tüm alışverişler kayıt altına alınabilir. Kredi kartları ile yapılan alışverişlere Maliye ciddi oranda ödül koymalıdır.

Banka Kredileri Yeniden Yapılandırılmalıdır.

Ödeme gücüne düşen ya da düşmeyen şirketlerin banka kredileri derhal yeniden yapılandırılmalıdır. Böylece şirketlerin kredileri kısmen özvarlık gibi kullanmalarına izin verilmelidir. Deflasyonist ortamda şirketlerin gelir tablosu kar üretmez iken bilançonun aktifi de değer yitirmektedir. Ancak pasifi yani borçları hem deflasyon sayesinde artmakta hem de faizler deflasyon nedeni ile artmaktadır. TCMB ve BDDK mevzuatları acilen bu yönde revize edilmelidir.

Bankaların işlevselliğinin artması için Merkez Bankasının gösterdiği yaklaşımı BDDK da acilen sergilemelidir. 2001 krizinde herkesi hortumculukla suçlayarak işi götüren hükümet, şimdi bankaları kredi vermek için tehdit etmektedir. Hiç kimse tehlide kulak asmaz. Olması gereken eşyanın hakikatini anlamak ve BDDK kurallarında günün şartlarına göre yapı oluşturmaktır. Ak Parti, 2001 krizini anlamadan şablon ve sloganlarla hareket ettiği için bugün finans kesimine dayılanarak iş yaptırılmaya çalışmaktadır. Bundan derhal vazgeçilmeli ve gerçekler kavranmalıdır.

Ödenmeyen Vergiler Uzun vade ile taksitlendirilmelidir..

Ülkemizde halen 70 milyar kamu alacağı gecikmiş bulunmaktadır. Bunun büyük kısmı alınamaz halde ve gecikmesi yüksek faizden tahakkuk ettirilmiştir. Vergilerin tüm faizleri af edilmeli, peşin ödemeler karşısında anaparadan dahi indirim yapılmalıdır. Vadeli ödemelerde ise ödeme kolaylığı açısından beş yıla varan ana para taksitlendirmeleri yapılmalıdır.

İşsizlik Sigortası Ödeneklerinin Miktar ve Süresi Artırılmalıdır.

Bu ortamda talebin düşmesine engel olunmalı ve sosyal devlet sorumluluğu içinde geçici bir süre için işsizlik ödeneklerinde miktar ve sürede iyileştirmeler yapılmalıdır. İşsizlik sigortasının Ali Cengiz oyunu ile GAP'a aktarılma işleminden derhal vazgeçilmelidir. Daha önceki hükümetlerin yaptığı gibi her fon kendi alanında kullanılmalıdır. GAP başka kaynaklardan finanse edilmelidir. Örneğin kıdem tazminatı, bireysel emeklilik fonları cazip hale getirilmeli ve hükümet oralardan borçlanarak GAP'ı finanse etmelidir.

İMF ile Yakın Durulmalıdır.

Ülkemizde döviz korkusu her zaman panik atak yaratacak boyuttadır. Bu nedenle İMF ile yakın durularak dövizde bir sıkıntı olmayacağı yerli ve yabancı yatırımcılara gösterilmelidir. Bu konudaki her gecikme, İMF'den alınacak paranın hacmini ve dolaylı vergilere zam oranını artıracaktır.

İhracatta Radikal Atak Yapılmalıdır.

Ülkemiz ne yazık ki ihracat yapmamaktadır. Yabancılar bizden mal almaktalar. Şayet ülkemiz ihracat yapmış olsa idi ihracatta % 25'lere varan aylık düşüş olmazdı. O kadar hengâmeye rağmen Çin ve Almanya'da ihracatta %2'lik düşüş olmaktadır. Ama o ülkelerin ithalatında % 17'lere varan azalma olmaktadır. Bu durum bile bizdeki ihracatın "saldım çayıra Mevla kayıra" mantığı ile yapıldığını göstermektedir. Ama ihracattan sorumlu sayın bakanımız yeni politika üretme yerine sıradan vatandaş gibi durum tespiti yapmaktadır.

Özellikle Arap ülkeleri başta olmak üzere bazı ülkelerin alt yapı yatırımlarının tamamını petrol karşılığı ülkemizin yapması için proaktif çalışma sergilenmelidir. Cumhurbaşkanımızın ve Başbakanımızın seyahatlerinde mutlaka milyar dolarlık sözleşmeler yapmalıyız. Fransa cumhurbaşkanının Mısır seyahati onlarca milyar dolarlık sözleşmelerle taçlandırılmaktadır. Hükümetimizin seyahatleri ise ancak karizmatik fotoğraflar çektiler bitmektedir.

Örneğin Irak'ta sadece Nasiriye/Basra bölgesinde 750 bin konut projesi bulunmaktadır. Yumurtalık'tan petrol akarken ve bu petrolü biz satın alırken, bu projelerin ülkemizde alınmaması anlaşılır şey değildir. Keza Cezayir'den yıllık milyonlarca metreküp LNG gazı alırken bu ülkenin 3 milyonluk konut yapımından Çin

ve Fransa'nın aslan payını alması yöneticilerimizin basiretini sorgulamayı gerektirmektedir.

Uluslararası projeler karşısında Merkez Bankasında brüt 70 milyar doların ABD ve AB bankalarında tutulması, Eximbank'ın kendisini ülkenin cari açığını kapatmaktan sorumlu değil de, oturduğu yerden banka teminat mektubu karşılığı kredi veren sıradan banka gibi görmesi anlaşılır şey değildir.

NASIL BİR EKONOMİ POLİTİKA İZLENMELİ?

Mikro Hedef: İstihdam Yaratmak

Hem ülkemizde hem de dünyada en önemli ekonomik sıkıntı işsizliktir. Gidilecek bir seçimde üzerinde durulması gereken en önemli konu işsizlik olacaktır. Diğer konular hamaset, kısa vadeli heyecan, sohbet konusu olacaktır. Ancak sandık başında insanları düşündürüp karar verdirecek ve oy atma konusunda harekete geçirecek dürtü işsizlik konusunda üretilecek politikaların inandırıcılığı olacaktır. Ak Parti işsizlik konusunda özellikle Başbakanını İzmir'de yaptığı bir konuşma ile gençlerin, anne ve babaların, esnafın KOBİ'lerin tamamen umudunu kırmıştır. Okulu bitiren herkese devletin iş bulmak zorunda olmadığını söyleyerek, işsizliğin bir kader olduğunu söylemiştir. Oysa ekonomik politikada kadercilik/ determinizm yoktur. Alınacak önlemlerle, işsizlik merkez alınarak kurgulanacak politikalarla bu sorunun üstesinden gelinilebilir.

Ekonomik süreçler (üretim, tüketim, paylaşım), kurumlar (hazine, merkez bankası, bankalar, bakanlıklar) ve politikalar (maliye, para, kambiyo, gelir ve harcama) tamamı istihdamı merkez alınarak tanımlanmalıdır. Adı geçen konuların tamamı istihdam yaratmak için ihdas edilmiştir. Bunların tamamının amacı istihdamdır. İstihdam, iktisat politikasını var edendir. İktisat politikası istihdamın sebebi değildir. İstihdamın sonucudur. Şayet istihdam yaratmıyorsa İktisat politikası derhal çöpe atılır. Aksi durum arabanın atın önüne koşulmasından farksızdır.

Teşhis

İstihdam imkânlarının nasıl artırılacağı konusunda başlanması gereken yer niçin istihdam yaratılmadığının doğru teşhisini koymakla başlar. Bir ülkede istihdam yaratılmıyorsa onun bir numaralı sebebi uygulanan iktisat politikasıdır. İktisat politikasının ihdas edici alt dalı maliye politikasıdır. İktisat politikasının kontrol, denetim politikası ise para politikasıdır. Maliye politikasının özü bütçe politikasıdır. Bütçe politikasını hazırlayan ve oluşturan ise hükümetlerdir. Yani bir ülkede işsizlik var ise bu kader değil, tam tersi iktidardaki hükümetlerin beceriksizliğidir. Hükümetler, bu sorumluluklarından kaçmak için, işsizliğin tüm dünyanın sorunu olduğunu, teknolojik gelişmelerin buna neden olduğu gibi hedef saptıran söylemler üretirler. Bunların hiç biri doğru değildir. Sorumluluğunun gereğini yerine getirmeyen hükümetler, vicdanlarını rahatlatmak için sadaka kültürünün yaygınlaşmasını meşrulaştırmaya

çalışırlar. İşsizlik hükümetlerin kurguladıkları maliye politikası ile doğru orantılıdır. Bunu açık ve seçik ortaya koymadığımız sürece işsizliği ortadan kaldıramayız. **Hükümetlerin birinci başarı ölçütü, işsizlik oranıdır. İkincisi ise gelir dağılımındaki eşitliktir.** Bunun dışındaki ölçütlerin tamamı iki ölçüte yaptıkları katkı oranında dikkate değerdir. Aksi halde hiçbir önemi yoktur.

Hükümetlerin kurgulayacakları maliye politikası istihdam odaklı değilse, hiçbir anlamı ve önemi yoktur. Faiz ödemeye, borç ödemeye, enflasyonu düşürmeye büyümeye vb istihdam dışına göre kurgulanmış bütçeler, istihdamı doğrudan dikkate almadıkları için kurgulandıkları amaca da ulaşamazlar.

İstihdam Odaklı Maliye Politikası Nasıl Kurgulanacak?

Bir ülkede çalışmak isteyen herkesin iş bulabilmesi için o ülkede canlı bir talebin olması gerekir. Canlı bir talebin olması için ise insanların harçayacakları gelirlerinin olması gerekir. Gelir elde etmek için ise insanların işinin olması şarttır. İlk başta kısır döngü gibi duran bu açıklamanın, maliye politikası tarafından iyi kurgulandığı durumda, kartopu gibi büyüyen bir istihdam imkânı yaratmaması için hiçbir neden yoktur.

İnsanların iş bulabilmesi için iş yerlerinin açılması gerekir. İnsanlar bir fabrikada çalışabilecekleri gibi, kendi adlarına da çalışarak istihdam edilebilirler. Her iki durumda da insanların girişimciye ihtiyaçları vardır. Bir girişimci bir mal ya da hizmeti üretmek için bir iş yeri (tüzel kişilik) açacaktır. Açtığı iş yerinde insan istihdam edecektir. Keza kendi adına çalışmak isteyen biri de girişimcidir. Herhangi bir girişimcinin faaliyete başlaması için günümüz ve ülkemiz şartlarında en kıt kaynak sermayedir. Yani girişimci işe başlayabilmesi için krediye ihtiyaç duyar. Kredinin kaynağı ise tasarruftur. **Öyleyse istihdam odaklı kurgulanmış bir maliye politikasının en önemli iki ayağı tasarrufları artırmak ve girişimciliği teşvik etmektir.**

Maliye Politikası İle Kaliteli Tasarruf Nasıl Artırılacak?

Bir savaşı (istihdamda başarı) kazanmak için iyi bir komutan (hükümet), iyi bir strateji (maliye politikası) iyi eğitilmiş asker (girişimci) ve kaliteli, yeterli cephane (tasarruf) gereklidir.

Eylül 2009 itibariyle ülkemizde kamunun, özel girişimcilerin, bireysel tüketicilerin ve günlük işlemlerde kullanılmak üzere sahip olduğumuz yerli tasarruf miktarı ve bu tasarrufları nasıl değerlendirdiğimiz aşağıda gösterilmiştir.

Tasarruf Kalemleri	Eyl.10	%
TL Mevduat	355.000	45,9
DTH	175.000	22,6
Kıymetli Maden	1.700	0,2

DİBS	67.934	8,8
Eurobont	5.039	0,7
Yatırım Fonları	29.798	3,8
Repo	3.100	0,4
Emeklilik Yatırım Fonu	10.900	1,4
Sigorta Pirim Üretim	9.187	1,2
Hisse senedi	29.700	3,8
Dolaşımdaki Para	42.300	5,5
İşsizlik Sigortası Fonu	44.500	5,7
Toplam(Milyar TL)	774.158	100

Diğer ülkelerin tasarrufu ya da banka bilançoları GSYİH'sının en aşağı iki üç katı iken bizimki GSYİH'nın % 79'u seviyesindedir. Diğer taraftan kaynağımızın (katılım bankaları ile birlikte)%22'sinin döviz olması ve vadelerinin %96'sının bir yıldan kısa olması niteliksiz bir tasarruf yapısını ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca kaynağımızın faiz ve döviz kurlarına duyarlı olması da kaynağın kalitesini son derece olumsuz etkilemektedir. Bütçe politikamız tasarruf miktarını ve kalitesini artırmadığı sürece istikrarlı istihdam yaratmamız mümkün değildir. Kaliteli tasarruf uzun vadeli, büyük hacimli ve düşük faizli demektir.

Tasarruf konusunda ülkemizdeki diğer bir çarpıklık da, krediye dönüşmeyecek alanlarda tasarruf yapılmasıdır. Altın ve dövize üzerinden yapılan tasarruflar ülkemize hiçbir katkıda bulunmaz. Altın herhangi bir bankaya yatırılıp krediye dönüştürülmediği için, dövize yapılan yatırımların ise döviz hangi ülkenin parası ise o ülkenin bankalarına gönderilmesinden dolayı herhangi bir krediye dönüşmemektedir. Yapılan tasarruflar ülkeyi kalkındırırken bizim ülkemizde yapılan altın ve döviz olarak yapılan tasarruflar ülkemizi fakirleştirmektedir. 1992 ila 2009 arasında ülkemize 41,670.-milyar dolar altın ithal edilirken, 2008 ve 2009 yılında 9,766 milyarlık altın ihraç edilmiştir. 31.904 milyar dolarlık altın ülkemizde yatırma konu olmuştur. Bu tutarın ülkemize herhangi bir katkısı bulunmamaktadır. Boşuna yapılmış bir tasarruftur. Maliye politikası kurgusunun yanlış olması DTH ile birlikte yaklaşık 140 milyar dolarlık herhangi bir işe yaramayan tasarrufumuz bulunmaktadır.

Tasarrufların nitelik ve nicelik olarak artırılması için yapılması gerekenler:

Ödemeler sistemi kredi kartları ve banka kartları vasıtası ile elektronik ortama alınarak dolaşımdaki 43 milyarın 25 milyarı mevduatlaştırılacaktır.

Alışverişlerin yapılacak teşviklerle kredi kartı ve bankaların üzerine kaydırılması insanların ceplerinde ve kasalarında kâğıt para bulundurmalarına engel olacaktır. Bu paraların 25 milyarının bankalarda mevduat olarak dönmesi %20 karşılık ayıran bir bankacılık sisteminde 100 milyar kredi imkânı oluşturmak anlamına gelir. **Yapılacak**

teşvik, kredi kartı ile yapılan alışverişlerde maliyenin de bankalar gibi puan vermesidir.

Kıdem tazminatı fonu oluşturulacaktır.

Halen ülkemizde işçi ve memur olarak çalışanlar kıdem tazminatı almaya hak kazanmaktadır. Kendi adına çalışan serbest meslek erbabı ile aile işçisi ya da tarım kemsinde çalışanların böyle bir hakkı bulunmamaktadır. Tarımda kendi adına çalışanlar hariç olmak üzere SSK ve bağ kur kapsamında çalışanları fon kapsamında tutduğumuzda yaklaşık 10 milyon çalışana ulaşılmaktadır. Bu günkü asgari ücretten ortalama 600 TL yıllık kıdem tazminatından yılda 6 milyar fon birikecektir. Olağan üstü hal olmadan (ölüm gibi) çalışanlar en erken bu fondan 15 yılda birikimlerini alacaktır. Beş yıllık süre zarfında bu fonda faiz hariç 30 milyar para birikecektir. **Yapılacak teşvik, fona yatırılan tutarın iki/üç katının gider yazılmasıdır.** Meri mevzuatta ödenen miktar zaten gider yazılmaktadır.

Bireysel Emeklilik radikal biçimde desteklenecektir.

Halen ülkemizde 2,3 milyon kişi bireysel emekliliğe üye olmuştur. 6 yılda biriken fon tutarı 12 milyarı geçmiştir. Ülkemiz şartlarında burada hedefimizin en az 5 milyon üye yıllık üye başına ortalama 1.200.-TL olmalıdır. Bu da yılda 6 milyar fon demektir. Özellikle bu fona beş yılda adam başı 100.000.-TL biriktirecek bir milyon insan kazandırmalıyız. Bu beş yılda elimizde 100 milyarlık fon demektir. Ülkemizde özellikle altın döviz ve yastık altı diğer tasarruflar, gayrimenkulün tasarruf olarak alınarak rantın teşvik edilmesinin önüne geçilecektir. Mevcut şartlarda sitemde on yıl kalmadan ve 54 yaşını bitirmeden ayırlanamamaktadır. Bireysel emekliliği 25 yaşında tercih etmiş bir insanımız 10 yıldan önce bu sistemden çıkamamaktadır. Süreyi beklerse de 29 yıl prim ödeyecek. 29 yıllı ülke yararına birikim yapan bir insandan hiç bu sistemdeki kazançlarından hiç vergi alınmamalıdır. **Yapılacak teşvik, bu isteme üye olan insanlara otomatik vergi iadesi yapmak, birikimi her tür hacizden korumak ve sistemden sağladıkları kazancı vergi dışı tutmaktır.**

DASK etkin şekilde takip edilecektir.

Ülkemiz deprem bölgesinde olmasına rağmen deprem sigortası 1999 yılında kurulmuştur. Ülkemizde son sayımlara göre 17 milyon konut olduğu tespit edilmiştir. Bu konutlardan ayda 5.-TL, yılda 60.- TL ortalama prim aldığımızda yıllık 1,020 milyar prim geliri elde edilmektedir. Halen sigortalanması gereken konutların %15'i sigortalanmış durumdadır. Yıllık 272 milyon TL prim toplanabilmektedir. Ayrıca yapılan sigortaların yurt dışına plase edilmesi de yanlıştır. Toplanan primler yurt dışına çıkmaktadır. Bu alan, işsizlik sigortası gibi devletin garantisinde olmalıdır. **Burada yapılması gereken çevre vergisi gibi primlerin elektrik su parası ile birlikte toplanarak sigortanın hem yapımının hem de prim toplamasının otomatik bağlanmasıdır.**

Kredi Kartı Sigorta Fonu

Ülkemizdeki sosyal sorunlardan biri de icra ve hacizlerdir. Özellikle kredi kartları ile alışveriş özendirilerek alışverişler elektronik ortama kaydırılmalıdır. 2010 yılı sonu itibariyle ülkemizde kredi kartlar üzerinden 202 milyar TL işlem yapılmıştır. Yapılan araştırmalara göre ülkemizdeki kredi kartı ile yapılacak normal işlemlerin %30'u olduğu hesaplanmaktadır. Yani ülkemizde daha kredi kartı ile yapılacak alışveriş tutarının en az 600 milyar olması gerekir. Kira, küçük ödemeler ve şirketlerin birtakım ödemelerinin de kredi kartı üzerinden yapılması durumunda bu cironun bir trilyon TL'ye çok kolaylıkla çıkabilecektir.

Kurulacak bir fona, kart başına aylık 2.- TL (lira), cirodan da binde bir bu fona aktarılacak ve her kart 1.000.-TL'ye sigortalanacaktır. İlk üç yıl fonda para biriktikten sonra sigorta 1.000.-TL'ye kadar batık kredi kartlarını kapatacak, ayrıca fonun kapattığı tutarın % 20'sini maliye fona gelir olarak ödeyecek. Önümüzdeki beş yılda bu fonun getirisi ortalama 400 milyar ciro ve 44 milyon kredi kartı ve aylık cironun %10'un %20'sini (maliyenin aldığı kurumlar vergisini iade etmesi) fonun beş yıllık geliri aşağıdaki gibi olmaktadır.

Tarih	2009	Çarpan	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Toplam
Ciro	202.000	0,20	242.400	290.880	349.056	418.867	502.641	603.169	
Ciro Piriimi		0,001	242	291	349	419	503	603	2.407
Kart Aidatı	44.000.000	24	1.056	1.056	1.056	1.056	1.056	1.056	6.336
Maliye			404	485	582	698	838	1.005	4.012
Toplam (Milyon TL)			1.702	1.832	1.987	2.173	2.396	2.664	12.755

Tablo:4

Uzun Vadeli mevduatlarda verginin sıfırlanması.

Ülkemizde bir yıllık vadeli mevduatın miktarı toplam mevduatın %3,5 kadardır. Bu durum kredilerin vadesini de kısaltmakta ve bankacılık sektörünün üzerine vade riski oluşmasına neden olmaktadır. Bir yıl ve daha uzun vadeli mevduatlarda alınacak vergi sıfırlanmalıdır.

Değerlendirme

Maliye politikasında yapacağımız küçük teşvik ve düzenlemelerle tasarrufların hacmini artırabilir, vadesini uzatabilir ve maliyetleri de düşürebiliriz. Yukarıda saydığımız kalemlerin en önemli özelliği toplanan fonların vadesinin uzun olmasıdır. Diğer taraftan fonlar zorunlu olduğu için faize duyarsızdır. Dolayısı ile bu konuda maliyenin yapacağı teşvikler faizlerin düşmesinden ve vadelerin uzamasından fazlası ile geri kazanılacaktır. Bu gün ülkemizde devletin hane halklarının ve şirketlerin 891 milyar TL kredi borcu bulunmaktadır. Faizlerde bir puanlık bir düşüş 9 milyar TL'ye yakın tasarruf sağlayacaktır. Bu da ülkemizde işçinin ve girişimcinin gelirlerini

artıracak çalımlaya ve üretmeye teşvik edici olacaktır. Tasarrufu artırıcı önlemlerin sonucunu topluca gösterdiğimizde:

Tasarruf Kalemleri	Adet	Birim TL	Yıllık Tutar	Yıl	Beş Yıllık Tutar
Emsiyondan Tasarruf			25.000.000.000	1	25.000.000.000
Kıdem Tazminatı Fonu	10.000.000	600	6.000.000.000	5	30.000.000.000
Bireysel Emeklilik	5.000.000	1.200	6.000.000.000	5	30.000.000.000
DASK	17.000.000	60	1.020.000.000	5	5.100.000.000
Kredi kartı Sigorta Fonu			2.555.000.000	5	12.775.000.000
Toplam (TL)					102.875.000.000

Tablo:5-Tasarruflar

Beş yıl içerisinde ülkemize aldığımız tedbirlerle 103 milyar TL'lik uzun vadeli ve düşük faizli tasarruf kazandırılmış olacaktır. Girişimci ancak böyle kaynaklarla hayallerini hayata geçirerek ülkede istihdam artışına katkıda bulunabilir.

Maliye Politikası İle Girişimci Nasıl Desteklenecek?

Girişimci, bir ekonominin en önemli unsurudur. Ekonomi girişimcinin yürüngesinde cereyan eder. Dünyanın en kıt kaynağı girişimcidir. Dikkat edilecek olursa ülkeler en çok birbirinden girişimci çalmaya çalışırlar. AB ülkelerinin en büyük özelliği sermaye ve tasarruflarının olmasına rağmen girişimci potansiyellerini kaybetmeleridir. Girişimci ülkedeki tüm unsurları (emek, sermaye, toprak) bir araya getirerek hem kendine, hem çalışanlara istihdam imkânı sağlar. Aynı zamanda piyasaya mal ve hizmet üretir. Bir ülkede emek, sermaye ve toprak var diye kalkınma olmaz. Girişimci varsa kalkınma olur. Dolaysı ile ülkede uygulanacak maliye politikasının hedefinde girişimci yaratmak ve girişimcinin önündeki tüm engelleri kaldırmak vardır.

Ne yazık ki ülkemizde veri mali ve hukuki sistem insanlarımızın kendi kaderlerini belirlemeleri için giriştikleri çabada onları yalnız bırakmaktadır. Sistemimiz asalak olmayı iş yapmamayı, başkasının eline bakmayı, sadakaya muhtaç olmayı özendirilmektedir. Halbuki sistem hareket geçenlerin önünü açmalı, harekete geçmeyenleri ise hareketsiz kalmaktan dolayı cezalandırmalıdır. Toplumda herhangi bir işte çalışmayarak vergi ödeme potansiyeline kavuşmayanları sıkıştırarak onları teşvik etmelidir.

Girişimciyi Desteklemek İçin Yapılması Gerekenler

Girişimciye girişimciliğe olan saygı toplumda artırılacaktır.

Kamu oyunda ve okullarda girişimciliğin önemi vurgulanacak, girişimcilerin hem kendilerinin hem de toplumun sorumluluğunu alan önemli insanlar oldukları hafızlara kazınacaktır.

Girişimci işsizlik sigortası kapsamına alınacaktır.

Gerek kendi adına çalışan gerekse şirket kurarak iřçi çalıştıran girişimciler işsizlik sigortasına pirim ödeyerek başlarına gelebilecek herhangi bir işsizlik anında geçim sıkıntısına dūřmemeleri için bu fondan faydalandırılacaktır.

Giriřimci hem kendisi hem de çalıřtırdıđı her bir insan için dūllendirilecektir.

Bir giriřimci řayet kendi adına çalıřıyorsa (mimar, mūhendis, doktor, yeminli mali mūřavir, muhasebeci vb) yaptıđı cironun % 10 oranında gider yapacak. Yani bedeni ve akıyla çalıřan giriřimcilerimiz kendilerine amortisman ayırabilecekler. Ayrılan bu amortisman 10 yıl dūre ile řirkette tutulacak. 10.yılın sonunda giriřimcimiz bu amortismanı dilediđi gibi vergisiz kullanabilecektir.

şayet girişimcimiz iřçi çalıştırıyorsa, fabrika sahibi ise, fabrikada çalışan iiler için de %10 oranında amortisman ayırmasına izin verilecektir. Böylece işçinin kūlfet değil nimet olduğu ve kıymetli olduğu gösterilmiş olacaktır. Bir fabrikada girişimci dahil işçilik için ödenen tūm maliyetler 100 ise bunun 10 lirası amortisman olarak ayrılacak ve gider yazılacaktır. Giriřimcimiz ayırdığı bu amortismanı isterse sermayesine ekleyebilecek, isterse 10 yıl boyunca tuttuğu bir hesaptan sonra herhangi bir vergi ödemededen alabilecektir. Böylece çok sayıda iřçi çalıştıran şirketlerimizin mali būnyesi gūlenecek, emek yoğun sektörlerin rekabet etme şansı artacaktır.

Giriřimcinin kendisine ve elamanlarının eđitimi için yaptıđı masraflar vergi matrahından deđil bizzat verginin kendisinden dūřūlecektir.

Gūnūmūzdeki en sıkıntılı konu eđitim hem de mesleki eđitimidir. Devlet bu konuda son derece bařarısızdır. Ayrıca ihtiyaçların tespitinde de yetersizdir. Giriřimciler piyasada oldukları için neye ihtiyaçları olduklarını çok daha iyi bilirler. Giriřimciler kendilerini ve iřçilerini eđitmek için yaptıkları giderleri verhi matrahından deđil vergiden dūřūlmesine izin verilerek tamamı devlet tarafından karřılanmıř olacaktır. Gūnūmūzde hızla kabiliyet bilgi birikiminin deđiřtiđi ortamda rgūn ve yaygın eđitimle mesafe alınması mūmkūn deđildir. Özel ve lokal eđitimlerle ancak rekabetçi řartlar yakalanabilecektir.

Giriřimcinin meslek kuruluřları 19 yy kalma birtakım būrokratik iřlemlerin yapıldıđı yer deđil, kūmelenme mesleki AR-GE, risk sermayesi ve mesleki eđitim birimlerine dnūřtūrūlecektir.

Giriřimcilerin ūye oldukları meslek rgūtlerinin yaptıđı birtakım iřler halen bilgisayar ortamında çok rahat yapılabilecek iřlemlerdir. Bu devasa ve hantal kuruluřlar, giriřimcilerin hem vaktini hem de parasın almakta ancak giriřimcilere yeni ufuklar amamaktadır. Būrokratik iřlemlere ve statik yapılara paralar harcanmaktadır.

Değerlendirme

Girişimci iktisadi yaşamın mayasıdır. O olmadan hiçbir katma değer üretilemez. Girişimciye yapılacak her türlü fedakârlık misliyle topluma geri dönecektir. Dünyanın en kıt kaynağı olan girişimciyi toplumsal statü, ekonomik başarı ve mutlulukla ödüllendirilmediği sürece katma değer yaratma insana istihdam yaratma riskini hiç kimse üstüne almayacaktır. Ülke olarak girişimci potansiyelimizi gün yüzüne çıkarmalı sayısını artırmalı ve korumasını da yapmalıyız.

III-KUTU : Maliye Politikası

İktisat politikasının merkezi olan istihdam kabiliyetinin artırılmasıdır. Bunu hayata geçirmenin manivelası olan tasarruf artışı ve girişimcinin yukarıda saydığımız yöntemlerle doğrudan desteklenmesi gerekir. Maliye politikası, diğer araçları ile dolaylı olarak da tasarruf ve girişimciliği desteklenmesi gerekir. Girişimci, ormanda bir ağaçken, tasarruf onun suyu ve güneşidir. Ancak ağacın büyüye bilmesi için atmosferin de uygun olması gerekir. Bunun için maliye politikası girişimcinin kabiliyetinden gerçekten yararlanabilmesi için rekabet şartlarında adaletsizliğe izin vermemelidir. Maliye politikasının rekabet şartlarını bozan iki uygulaması bulunmaktadır. Birincisi; **kayıt dışı ekonomi** ve **dövizin aşırı düşük olmasıdır**. Her iki durumda da tasarrufunuzu ne kadar artırarsanız artırın, girişimciyi ne kadar desteklerseniz destekleyin sonuç alamayacaksınız. Maliye politikasının iyi kurgulanmamasından ve uygulanmamasından dolayı kayıt dışılık girişimcimizin altındaki toprağı çürütmekte ve atmosferini de zehirlenmektedir.

İstihdamda olduğu gibi, bir ülkede kayıt dışılık hükümetin inisiyatifindedir. Yani hükümet istemediği sürece kesinlikle kayıt dışılık olmaz. Ülkemizde kayıt dışılık varsa bu bilinçli bir tercihtir. Ekonomide kayıt dışılık ülke içinde sistem dışı güç odaklarının oluşmasına neden olur. Osmanlı İstanbul'u aldıktan sonra tek bütçeye geçerek gücünü etkinleştirmiştir. Mustafa Kemal'in de en önemli görevi mali kaynakları tek elde toplamasıdır. Vakıfları tek merkeze bağlayarak tekke ve zaviyeleri kapatarak bütçeyi tekleştirdi ve ülkeye hâkim olmanın mali alt yapısını oluşturdu. Mali bağımsız birimler kısa zamanda siyasi üst yapı birimleri kurarlar. Ülkemizdeki terörün ve cemaat örgütlenmesinin altında mali kabiliyet yatmaktadır.

Kayıt dışılık, ekonomide ve siyasette zincirleme olumsuz reaksiyona neden olur. Hükümetlerin kayıt dışılığa göz yummalarının altında siyasetin gelirinin kayıt dışı olması yatar. Cumhuriyetçi ve demokrat bir parti buna asla göz yumamaz. Çünkü o zaman devlete ve merkezi otoriteye karşı güç odakları oluşur. Bunlar paraları ile önce entelektüel devşirirler daha sonra da silahlı güç toplarlar. Bunu da ülkedeki herhangi bir sosyal fay hattı (mezhep, din etnik yapı, bölgesellik) ile paralellik kurduklarında ülkede gerçek ve kronik terör sorunu çıkar.

Kayıt dışılık, devletin yeterince vergi toplayamaması demektir. Vergi alamayan devlet borç almaya başlar. Bu durum devletin vergi alması gereken kesimlerden borç alması demektir. Hakkı olan parayı alamayan devlet, hakkı olan parayı borç alarak faiz bir de faiz öder. Ülkedeki gelir adaleti daha da bozulur. Kayıt dışılık kronik hale

gelince borç verenler faizi yükseltmeye başlarlar. Faiz giderlerini karşılayamayan devlet, dolaylı vergilere yüklenerek halkının harcanabilir gelirin daha da düşmesine neden olur. Bu aşamada ülkedeki büyüme sekteye uğrar. Vergi gelirleri daha da düşer. Devletin artık dolaylı ya da doğrudan para basmaktan başka çaresi kalmaz. Bu defa enflasyon yükselir. Enflasyonun yükselmesi ile reel faizleri düşen borç vericiler, faizleri daha da yükseltir. Dolaylı vergilerle soyulan halk, artık enflasyonla da soyulmaya başlar. İç kaynaklarla para basamayan devlet, bu defa dış kaynaklarla para yaratmayı dener. Bunun için yurt dışı borçlanmaya çıkar. Yurt dışı borçlanma ile ülkedeki döviz bollaşır ve fiyatı düşer. Döviz fiyatlarının düşmesi ile yabancılar iki türlü kazanmaya başlar. Hem mal satarlar ülkeye hem de sattıkları paranın döviz bazında anapara ve faizi çok yükselir. Halkını uyguladıkları maliye politikası ile önce iç zenginlere dolaylı vergi ve enflasyonla soyduran hükümetler, bu defa cari açık ve faizlerle yurt dışına soydururlar. Dolaylı vergi ve enflasyonla geçim zorluğuna düşen halk, cari açıkla da işini kaybeder.

Ülkemizdeki maliye politikasının 1950'den bu yana ana kurgusu yukarıda anlatılan yapıdadır.

İstihdamın Dolaylı Desteklenmesi

Kayıt Dışılık Mücadele:

Mali sistemimiz kayıtlı ekonomiyi "kâğıtlı ekonomi" olarak anlamakta ve uygulamaktadır. Bu da aşırı bürokratikleşmeye neden olmakta ve vergilemede etkinliği ve adaleti gözetmemektedir. Vergilenin temeli matrah tespitidir. Matrah vergilemeye esas tutardır. Matrah ise gerçek ya da tüzel kişilerin gelirleri ile giderlerinin tam olarak tespiti ve gelirler lehine olan kısımdır. Vergi tarhı bu kısım üzerine yapılır. Tarhla birlikte tahakkuk ettirilerek tahsilât yapılır. ***Mali sistemimiz matrah tespitinde ve tahsilâta aksamaktadır.***

Kayıt Dışılık Nasıl Önlenir?

Vergi tarhı ve tahsilâtını mutlak anlamda yapmak bugünkü teknoloji ile kesinlikle mümkündür. Ancak bu konuda hükümetin irade koyması gerekir. Yapılması gereken tüm ödemelerin dijital ortama alınmasıdır. Ödemeler sistemimiz aşağıdaki şekilde organize edilmesi durumunda milli bir mali mimarinin temeli de atılmış olacaktır:

Tüm gerçek kişiler ve tüzel kişiler için dijital bir numara verilmelidir. Bugün için gerçek kişiler için nüfus numarası hayata geçmiştir. Tüzel kişiler için de zaten vergi numarası vardır.

Bu numaralara bağlı olarak tüm alışverişler kredi kartları üzerinden geçirilmelidir. Halen kredi kartları ile bu iş yapılmaktadır. Ülkemizde 44.400.000.-adet kredi kartı,24.000 ATM ve 1.738.000. adet POS cihazı bulunmaktadır. Bu kartlarla yapılan yaklaşık 164.000.000.- işlem ve 202 milyar TL tutar tek merkezden ve kişi

bazında takip edilebilmektedir. Kartın limitleri, sahte olup olmadığı gibi konuların hepsi anbean kontrol edilebilmektedir.

Gerçek ve tüzel kişilerin tüm alış ve satışlarının benzer bir karta yüklenmesi durumunda kayıt dışılık tamamen ortadan kalkacağı gibi, naylon fatura ve benzeri yolsuzluklar anında ortadan kalkacaktır. Şirketlerin matrahı da bir merkezde anında hesaplanabilecektir. Bu şekilde mali sitemin temel sorunu olan matrah mutlak anlamda tespit edilmiş olacaktır.

Ödemeler de bu kartlar üzerinden geçeceği için, mali sistem şirketlerin nakit durumu hakkında bilgi sahibi olacaktır.

Kartla yapılan bu ödemeler mali sitem tarafından özendirilecektir.

Mali sistemin bu şekilde çalıştırılması için gerekli masrafın tamamı bankalar tarafından halen yapılmış bulunmaktadır. Böyle bir politikayı hayata geçirmek için 3 aylık bir hazırlık süresi ile tüm mali sitem dijital ortam alınabilir. Ülkemizde yeterli sayıda POS makinesi bulunmaktadır. Ülkemizin iletişim hatları da Avrupa seviyesindedir. Keza halkımız da kredi kartlar ve bankamatik vb uygulamalara alışkanlık kesp etmiştir.

Kayıt dışılığın önüne geçmek için ülkemizde beşeri ve teknik altyapı uygun haldedir. Eksik olan tek şey hükümet iradesi ve becerisidir.

Devlet yönetiminde mali ciddiyet gelecektir. Mali afların önüne geçilecektir. Af, devlet sisteminin iyi çalışmadığının itirafı ve kabulüdür. Bürokrasinin iyi yönetemediğinin belgesidir af.

Enflasyonun gerekçesi ortadan kalkacaktır. Enflasyon, hükümetlerin başarısız maliye politikalarını para politikası ile kapatmalarının sonucu doğar. Bir ülkenin mali sabiti ve asla üzerinde oynanmaması gereken değeri, parasının değeridir. Gerek J.M. Keynes gerekse Lenin, serbest piyasa sisteminin en önemli sabitinin paranın değeri olduğunu, bu değerle oynanması durumunda toplumun çok büyük mali bedeller ödeyeceğini, ahlaki zafiyete düşeceğini tespit etmişlerdir.

Devletin hükümranlılığı artacaktır. Parasının değerine ve ülkedeki ekonomik değer yaratımına hâkim olan devlet siyasal yönetebilirliğinin temelinde mali kaynaklı saldırılara karşı koyabilecektir. Terör örgütleri mali güçten yoksun kalacaktır. Devletin bulunduğu yerde devletin koyduğu kurallar dışında kimse mali güç elde edemez.

Devlet etkilenen değil etkileyen ve yol gösteren olacaktır. Mali yetersizliklerle boğuşan devlet ana hedefi olan, toplumunu uzak yüzyıllara hazırlama işlevini yerine getirememektedir.

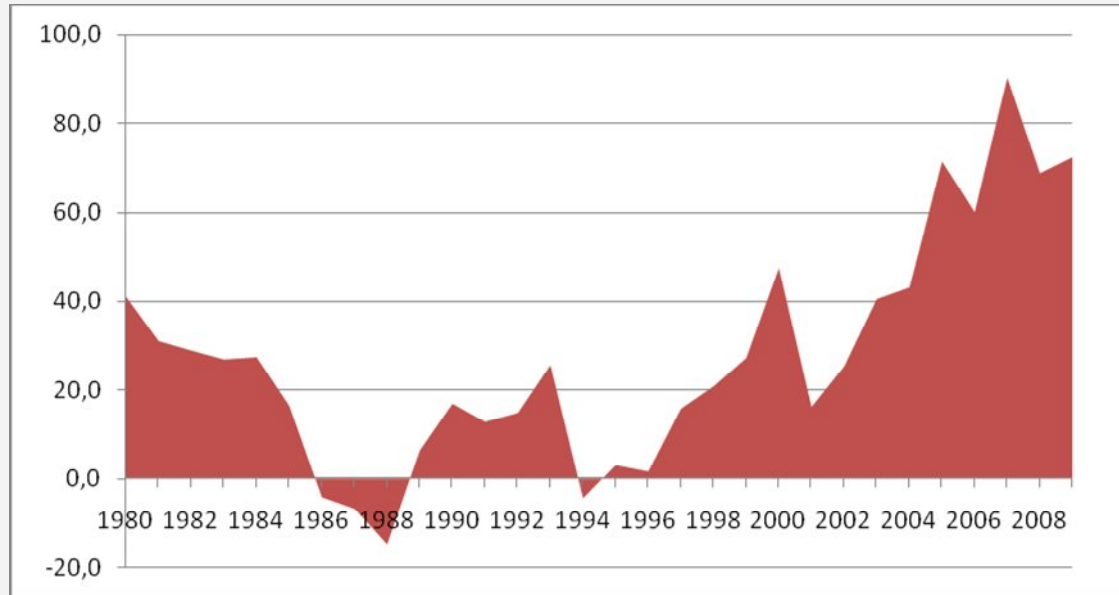
Girişimcimizin önündeki haksız rekabet ortadan kalkacaktır. İşini kanunlara ve kurallara uygun yapan müteşebbislerimiz işlerine dört elle sarılacaklar

ve ahlaksızlığın pirim yapmadığını anlayacaklardır. Uluslar arası rekabette daha da etkin olacaklardır.

IV.KUTU : Ülkeyi Soydurmanın Göstergesi: Reel Kur Endeksi

Reel kur endeksi, kurun ne kadar olması gerektiğini gösteren endekstir. Merkez bankası tarafından hesaplanır. Kur endeksinin 100'ün üzerinde olması yerli paranın değerli olduğunu gösterir. Aşağıdaki tabloda ülkemizdeki 1950 den bu yana devam eden soygunun en önemli aracı olan kurun reel endeksinin seyri 1980'den itibaren çıkarılmıştır.

Dünyanın en önemli ülkeleri döviz kurlarını düşük tutarak uluslararası ticarete rekabette öne geçerek ülkelerini kalkındırmayı başarırken, döviz kuru ile ülkesini soyduran siyasetçi ve bürokratların bulunduğu ülke yeryüzünde sadece Türkiye'dir. Son 30 yıllık ülkemizdeki reel kur tablosu Merkez bankası kayıtlarından alınarak aşağıda grafikte gösterilmiştir.

Tabloyu incelediğimizde son 30 yılda en büyük soygunun 2003'ten itibaren başladığını görüyoruz. Siyasal partilerimizin ülkeyi soydurma yarışında Ak parti en önde gitmektedir. Tabloyu yorumladığımızda 2009 yılı için ülkemizde dolar ve avro sepetinden oluşan kurun % 72,4 daha fazla olması gerekir. Yani yıl sonu bir doların değeri 1,4873 TL idi. Gerçekte ise bunun %72,4 fazlası yani 2,5641 TL olması gerekirdi. Hükümetin doların gerçek kurunda olmasını sağlaması gerekirken KOBİ'lere teşvik vermesi ve anlamsız prim ve harç indirimlerinde bulunması bütçeyi daha da içinden çıkılmaz hale getirmiştir.

Döviz Kurlarının Yüksek Tutulması

Günümüzde ülkelerin birbirleri ile ekonomik olarak mücadele etmek yöntemlerinin başında paralarının değerlerini düşük tutmak gelmektedir. Paranın değerini düşük tutmayı önce Japonya uygulamaya koymuştur. Daha sonra İtalya. Japonya bu sayede Amerikan pazarına kalıcı olarak yerleşmiştir. İtalya ise başta Almanya olmak üzere İngiltere ve Fransa'nın taklit ve yedek parça cenneti olmuştur. İtalya Po ovası projesi ile de kuzey İtalya'da adeta ekonomik mucize yaratmıştır. Dünya Ticaret Örgütü'nün etkin olmaya başlaması ile birlikte ülkeler birbirlerine karşı artık gümrük tarifeleri uygulayamıyorlar. Ancak bunu dolaylı şekilde kur politikaları ile yapıyorlar. 1980'den sonra Çin başta olmak üzere uzak doğu ülkeleri tamamen paralarının değerleri ile oynayarak uluslar arası rekabette öne geçmeye çalışmışlardır.

Döviz kurları ekonomideki en belirgin yaşatıcı ya da öldürücü silahtır. Dövizi düşük tuttuğunuz takdirde ülkede hiçbir imalat yapılamaz. Ülke hızla fakirleşir ve fakirlik kısır döngüsüne girer. **Döviz politikasının bir başka sonucu ise, sinsî bir politikası olmasıdır.** Yani döviz bir kere düşük tutuldu mu, ülkedeki üretim süreçleri ve modelleri değişir. Fakirlik artar, işsizlik artar. Bunun sebebi ise kur politikasının dışında aranır. Kur politikasının yaptığı yıkımı telafi etmek için milyonlarca teşvik verilir ama başarılı olamaz. Çünkü kurlar ülkede talebin niteliğini değiştirir. Değişen niteliğe göre tedbir alındıkça daha da çıkmaz girilir. Örneğin Merkez Bankasının cari açıkla ilgili son araştırmasında, ara mali ithalatının nedenleri araştırıldığında, iç piyasada ucuz mal olmaması kaliteli üretim olmaması, zamanında teslimatın olmaması gibi gerekçeler sayılmıştır. Dövizin ucuz olması düşük oranda çıkmıştır. Hâlbuki diğer nedenlerin hepsi zamanında uygulanan düşük döviz kurundandır. Ancak döviz politikası sinsî olduğundan sebebi unutturabilmektedir. Bu da tanı ve tedaviyi imkânsız hale getirmektedir.

Döviz Kurlarının Yüksek Tutulması İçin Yapılması Gerekenler

İç tasarruf artırılarak vade ve hacim olarak uygun hale getirilmeli ve yurt dışından şirketlerin ve devletin borçlanmasının önüne geçilmelidir. Bu şekilde kur üzerinde ticaret dışındaki amiller etkisi aza indirilmiş olur.

Dövizin enflasyonun altında artışına izin verilmemeli, biraz daha fazla artması desteklenerek rekabette girişimcilerin önü açılmalıdır.

Merkez bankasının gelen döviz alması için faizlerin düşük olması gerekir. Bunun için özellikle kamunun gelir gider dengesini koruması gerekir. Kayıt dışılığa göz yummamalıdır.

İhracat radikal önlemlerle döviz girdisi artırılmalıdır. Şirketlerimizin yurt dışında iş almaları için Eximbank daha aktif şekilde devreye girmelidir. Girişimcilerimizin yurt dışından alacakları işler için finansman sorumluluğunu Eximbank üstlenmelidir.

Değerlendirme

Ülkemizin bir açmazı da yıllarca uygulanan düşük kurdan dolayı ülkemiz imalat sanayinin ve ihracatının döviz maliyet olarak bağlı olmasıdır. Halen ülkede düşük kur yüksek faiz uygulanmaktadır. Ekonomi yetkilileri bu konuda ikiye bölünmüştür. Düşük kurun bilinçli olmadığını sistemin zorunlu sonucu olduğunu iddia etmektedirler. İçinde bulunduğumuz veri şartlarda olaya bakıldığında durum zorunluluk olabilir. Yani bu durum bilimsel tespit olarak doğrudur. Ancak içinde bulunulan durum bir sonuçtur. Sonuç kendi sebebini yaratmaktadır artık. Ülkemizde döviz kurları arttığında veri şartlarda girdi ve enerji maliyetleri arttığında otomatik maliyetler artmaktadır. Bu da ülkemiz girişimcisinin rekabetçiliğini öldürmektedir. Bu nedenle ülkemizdeki yerli ve yabancı zenginler döviz borçlanmakta TL borç vermektedir. Bu imkânı olamayan KOBİ'ler ve hane halkları ise soyulmaktadır. Döviz kuru girişimcinin en önemli parametresidir. Ve hükümetin kontrolündedir.

V.KUTU : Para Politikası

Para politikası iktisat politikasının bir alt dalıdır. Ancak bu politikanın esas özelliği kontrol politikası olmasıdır. Yani para politikası ile iktisat politikası yönetilemez. Ülkemiz ekonomi ve siyaset kurmaylarının en önemli hatası, ekonomiyi para politikası ile yönetebileceklerine iman etmiş olmalarıdır. Ülkemizde faizleri düşürerek ya da yükselterek, merkez bankasına para bastırarak ülkenin kalkınabileceğine inanılmaktadır. Oysa MB'nin para basması ülkenin GSYİH'sının büyümesinin bir sonucudur. Keza MB'nin faiz politikası uygulanan maliye politikasının bir sonucudur. Ülke büyürse MB ticaret hacmini parasal olarak desteklemek için likiditeyi artırmak için para basar. Para basma tamamen ekonomik gelişmenin bir sonucudur. Para basıldığı için ekonomi gelişmez. Ekonomi geliştiği için para basılır. Keza hükümet uyguladığı maliye politikasında başarılı ise MB faizleri düşürür. Düşük faizin normal zamanlardaki anlamı başarılı maliye politikasıdır. Yüksek faiz maliye politikasının enflasyonist olduğunu, faiz yükseltilecek hükümetin uygun maliye politikası izlemesi için uyarı görevini yapar.

Ne yazık ki ülkemizde para politikası maliye politikasının payandası halindedir. 57.hükümet zamanında MB'nin bağımsızlaştırılması Ak parti hükümeti tarafından bir türlü içine sindirilememiştir. Para işlemleri ve kurumları üzerinden gelir elde etmek, bu gelirler anında yansıtıldığı için maliyetleri artırır. Para süreci üzerinden vergi almak kandaki kötü kolesterol gibidir. Kısa zamanda kalp krizine neden olur. Ülke ekonomisinde de kriz çıkmasını tetikler. Para politikası, ölçme ve denetim fonksiyonunun dışına çıkarılmamalıdır.

Para politikasının bir tek ana hedefi vardır. Ülkenin parasının iç ve dış değerini korumaktır. Bu korumada nelerin kendisini zorladığını ise kamuoyuna ve hükümete bildirmektir. Paranın değerine en büyük etki maliye politikasından geldiği için MB hazırladığı enflasyon raporları ile maliye politikasından nasıl etkilendiğini hükümete bildirir ve bu alanların enflasyonla uyumlu hale gelmesini talep eder. Keza paranın dış değeri yani kurlarla ilgili olarak da uluslararası piyasaları takip ederek ülkenin rekabet şartlarını etkileyen parasal oyunlar hakkında tedbir alır ve maliye politikasının kendisine hangi alanlarda yardım ve destek olması gerektiğini belirtir.

Para politikasının ihdas edici politika değil, denetim politikası olduğunun kabulü, idraki ve bu yönde uygulaması ekonomimizi daha bağımsız yapacaktır.

Makro Hedef : Tarım ve Enerji’de Kendine Yeterlilik

Ülkelerin de bilerek isteyerek tercihte bulunma yetisine kamu iradesi denir. İradeyi hayata geçirmek için düşünüp taşınmak ve karar vermek gerekir. Verilen kararı hayata uygulamaya da hareket diyoruz. Hareketin en önemli ayağı karar vermenin sağlıklı olabilmesi için hür olunmalıdır. Ülkeleri hür yapan en önemli veri tarım, yani insanını beslemede ve enerjide, yani sanayisini çalıştırmada hür bağımsız olması gerekir. Bu iki noktada bağımsız olmayan ülkeler iradelerini hayata yansıtamazlar.

Ülkemizin acilen hür ve bağımsız olabilmesi için olağan üstü yetkilere sahip tarım ve enerji bakanlığı kurulmalıdır.

Tarım

Ülkemizi çevreleyen başta Rusya olmak üzere hiçbir ülkenin toprakları bizim kadar verimli ve mevsim dağılımı uygun değildir. Ülkemizde en önemli sorun toprak dağılımı ve tarım ürünlerinin maliyetidir. Üretim girdileri pahalı olduğu için çiftçinin ürettiği ürün dünya fiyatları ile yarışamamaktadır. Bunun nedeni ülkemizde kurların düşük olmasıdır. Kurlar gerçek seviyesine getirildiğinde bu sorun otomatik kalkacaktır. Toprak alanında ise elimizde çok büyük bir fırsat doğmuştur. Son sayımlara göre nüfusumuzun %75’i il ve ilçe merkezlerinde yaşamaktadır. % 65’i ise ilk on şehirde yaşamaktadır. Yani toprak düzenlemeleri eskisi kadar sosyal sorunlara yol açmayacaktır. Burada büyük işletme çiftliklerinin desteklenmesi ile ülke tüm civarımızı besleyecek tarımsal imkana kavuşacaktır. Tasarruf tedbirleri ile ülkemizde uzun vadeli kaynağın da artması ile kurulacak çiftliklere uzun vadeli ve uygun krediler de verilebilecektir. Çiftçimiz kurlardan dolayı dünya üreticileri ile ucuz krediden dolayı da mekanizasyondan kabiliyeti kazanması ile verimlilikle artışı ile iç pazarda güçlü hale gelecektir.

Enerji

Tasarruf eksikliğinden dolayı kredi imkânları daralmakta enerji yatırımları iç kaynaklarla finanse edilememektedir. Kurların düşük olmasından dolayı da yabancı maliyetler düşük gelmektedir. Bu nedenle ülkemizde hem enerji yatırımları yeterince yapılamamakta hem de yerli sektör gelişmemektedir. Rüzgar santralleri için verilen lisansın bedeli 80 milyar’dır. Bu bedelin tamamı hem mal olarak hem de kredi faizi olarak yurt dışına gidecektir. Uzun vadeli ve ucuz kaynak olmadığı için 1000 ila 2000 kğ/cal arasında milyarlarca ton linyit enerjiye dönüştürülememektedir. Afşin Elbistan’da 50 yıl yetecek 9,1 milyar kilovat elektrik üretilebilecekken üretilmemektedir. Halen 2,7 milyar kilovat üretilmektedir. Hidrolik, termik, doğalgaz enerji santrallerinin hiç biri ülkemizde yapılamamaktadır. Çünkü yabancılar hem kredi vermekte hem teknoloji.

Şehir içi ulaşımımızda hiçbir metro sistemimiz yerli yapılamamaktadır. Çünkü yabancıların hem kredisi var hem de malları ucuz. Bu ucuzluğun sebebi ülkede uygulanan döviz politikasıdır.

Sağlık ekipmanlarının tamamı yabancı. Çünkü yabancıların Eximbankları 10 yıl vadeye varan kredilerle gelmekte ve ülkemizde bu alanda makine sanayi gelişmemektedir. Çünkü ülkemizde kur politikası bürokrat ve siyasetçilerimiz tarafından ülkeyi soyduracak şekilde kurgulanmıştır.

Uygulanan kur politikasına rağmen ülkemizde sadece savunma sanayi alanında başarılı gidilmektedir. Bunun nedeni de savunma sanayindeki karların aşırı yüksek olması nedeni ile düşük kur bile ülkemizi rekabetçi yapabilmektedir. Bir de savunma sanayine devlet kredilendirmeye gerek duymayacak şekilde kaynak aktarmaktadır.

Değerlendirme

Hükümetlerin iradesinin tecelli ettiği yer maliye politikasıdır. Maliye politikaları ise 1950'den bu yana düşük kur ve yüksek faiz üzerine kurgulanmıştır. Yapılan bu kurgudan dolayı ülkemiz şeker hastası olmuştur. Şeker hastalığı ülkemizin tüm hayatı ve hassas organlarını geri dönülemez hasarlara maruz bırakmıştır. 1950 den beri gelen hükümetler ülkeyi enflasyon faiz ve cari açıkla soydurmak için maliye politikası üretmişlerdir. Soygunun sonuna gelip halkın uyanma aşamasına geldiği durumlarda ise sistemin sinir uçları ile oynayarak ülkeyi ya ihtilallere maruz bırakmışlar ya da kargaşaya mahkûm ederek soygunu halkın gözünden kaçırmışlardır. Bunun için demokrasi, vatan millet din iman kutsal şalla halkın gözünü bağlamayı ihmal etmemişlerdir.

VI.KUTU- Merkez Bankası Ne yapmak İstiyor?

2008 yılının son aylarında hükümet dünya ekonomik krizinin ayak seslerini duymazken merkez bankası buna karşı tedbirler almaya başladı. Alınan tedbirler ülkeden çıkacak sıcak pataya karşı döviz ve TL likidite imkanlarının hem maliyet (faiz) hem de hacim (zorunlu karşılıklar) olarak artırma yönüne gitti. Piyasadaki gelişmeleri iyi okuyan MB, krizin parasal olarak ülkemize etki yapmasını engelledi. 2001 Krizi sonrası alınan tedbirlerin de bunda çok büyük katkısı oldu. Bu aşamada hükümetin maliye bakanı 2009 yılını bütçe hedeflerini Avrupa'yı kışkıracak rakamlar diye açıklıyordu. 2009 Krizi maliye bakanını ve ekonomiden sorumlu bakanı koltuğundan etti. Çünkü bu bakanlar MB'nin piyasayı okuması gibi, görev alanı ile ilgili gelişmeleri okuyamadılar.

Yine 2008'deki gibi bir durumla karşı karşıyayız. MB dünya ve iç piyasa gelişmelerini iyi okuyarak gerekli tedbirleri tedrici olarak, bol açıklama yaparak tüm kurum ve kuruluşları uyararak ve kamuoyu ile varsayımlarını tüm açıklığı ile paylaşarak politika üretmektedir. Üretilen bu politikaya başta hükümetin ilgili bakanları (maliye, hazine) seyirci kalmaktadır. Piyasa da MB ile hükümet arasındaki bu uyumsuzluğa bakarak kararsız kalmaktadır.

MB, ABD, AB, Çin, Japonya arasındaki ekonomik savaşla ilgili tarafların aldığı kararları analize tabi tuttu. Bu analiz sonucunda, dünyada parasal bir gelişmenin olacağını, gelişmekte olan ülkelere para akacağını, emtiya fiyatlarının dalgalanacağını, mamul malların fiyatlarında ise geriye gidiş olacağını tahmin etti. Bu kapsamda dünyada faizlerin ve enflasyonun orta vadede düşük seyredeceği kanaatine vardı. Ancak bu gelişmenin neticesinde ülkemize bol para alacağını, bunun ise kurları düşüreceğini cari

açığı da daha da artıracığını ve ülkede fiyat istikrarından değil, ama finansal istikrardan kriz çıkacağı kanaatine vardı.

Bunun sonucunda MB, kendi görev ve yetki alanı kapsamında cari açığa engel olacak bir politik uygulamaları uygulamaya koydu. MB'nin cari açıkla ilgili tespiti ve teşhisi doğrudur. Ayrıca MB'nin cari açıkla kendi görev, yetki ve işlevi ile ilgili aldığı tedbirler de tutarlıdır. *Ancak yanlış olan MB'nin cari açıkla ilgili aldığı tedbirler işaret fişeği anlamında olmasıdır. Yani MB aldığı tedbirlerle cari açığın önüne geçemez. Cari açığı asıl sorumlusu olan Maliye/hazine politikasına yol gösterir ortam hazırlar. MB, aldığı tedbirlerle cari açığı önleyecekmiş gibi davranarak işin gerçek sorumlusu olan maliye politikası ve onun ihdas edicisi hükümeti tembelleğe itmektedir.*

Gerçekte bu noktada MB şunu demektedir, dünyadaki gelişmeler cari açığı daha da artıracak bu da finansal istikrarı bozacak. MB, bu noktada cari açığı değil finansal istikrarı sağlayıcı tedbirler almakta, cari açık için de hükümeti göreve çağırılmaktadır. Ancak hükümet ağustos böceği gibi davranmaya devam etmektedir.

MB aldığı tedbirlerle Türk finans piyasasının yapısal sorunları olan, vade, faiz, kur ve kambiyo risklerini aşağıya çekerek finansal istikrarı korumak istemektedir. Ancak alınan bu tedbirler ihdas edici tedbirler değil, var olan kalemleri yer değiştirici tedbirlerdir. Para piyasasında ihdas edici tedbirler piyasaya yeni girilen fonların nicelik ve nitelik olarak finansla istikrara katkısı olacak şekilde gelmesini sağlar. Bu da maliye politikasının görevidir. Aksi halde MB'nin aldığı kararlar geçici olmaktan öteye geçemez.

MB, munzam karşılıklarda yaptığı değişikliklerle bankaların mevduat kabulünde vadeyi uzatmalarını istemektedir. Şayet mudiler vadeyi uzatmaz paralarını çekerlerse de kısa vadeli borçlanma faizlerini düşürerek de bankalara geçici bir imkan sağlamaktadır. MB'nin, Bankaların mevduatın vadesini uzatamayarak kredileri geri çekeceği ya da faizleri artıracığı beklentisi varsa, bu tutarlı değildir. Ortalama 200 milyarlık mevduatın altı ay ve üstü vadeye çekilmesi durumunda artırılan munzamin etkisi kalmayacaktır. Rekabetin çok yoğun yaşandığı ve karlı olduğu bu alanda bankalar mevduat faizlerinde de taviz vermeyerek munzamdandan dolayı kaynak azalmalarını mevduat vadelerini uzun vadeye çekerek karşılayacaklardır. Bu durumda mevduat faizlerinde azalış, kredi faizlerinde de artış ya da kredilerde geri çağırma olmayacak vade uzayacaktır. MB'nin kredilerde büyümeye engel olmaya çalışması da anlamsız kalacaktır.

Diğer taraftan MB'nin almış olduğu kararlarla vadenin uzaması için Maliyenin de uzun vadeli mevduatlardaki vergiyi sıfırlaması lazım. Keza yapılan bu değişikliklerin Türk finans piyasasının anatomisini düzeltmek için daha radikal tedbir alınmalıdır. Örneğin bir yıl üstü mevduatlarda munzam karşılıklar ve vergi sıfırlanmalıdır. Döviz hesaplarında da vade ayırımına gidilerek uzun vadeli hesaplara MB ve Maliyece teşvikler verilmelidir. Bütün bunlara rağmen mevduatta vadenin radikal biçimde uzaması beklenmemelidir. Çünkü ülkemiz mevduat kaynağı kısa vadeli dir. Maliye alacağı tedbirlerle uzun vadeli tasarruf yaratmanın ortamını hazırlamalıdır. Maliyede bu konuda herhangi bir adım gelmemektedir.

BDDK'nın ve SPK'nın bankalara iki yıla kadar tahvil çıkarma imkanı tanımaları da finans anatomisinin düzelmesine yardımcı olacaktır. Ancak hem MB'nin hem de BDDK'nın aldığı bu tedbirlerin cari açığa faydasını beklemek anlamlı değildir. Çünkü cari açık para politikasının değil, maliye politikasının işlevidir.

Merkez Bankası aldığı tedbirlerle hedefleri arasında hem teoride hem de pratikte çelişki vardır. MB'nin attığı taş ürküttüğü kuşa değmeyecek.